

MIE
♥
SODANKYLÄ

SODANKYLÄN KUNNAN JULKAISUJA 2021

HYVINVOINTIKERTOMUS VUOSIRAPORTTI 2020

Hyväksytty KH 123 § / 29.3.2021

Hyväksytty KV 38 § / 20.5.2021

JOHDANTO	3
MIKÄ ON HYVINVOINTIKERTOMUS JA MIKSI SE TEHDÄÄN?	3
HYVINVOINTIKERTOMUSTYÖ SODANKYLÄN KUNNASSA	3
KUKA SITÄ HYVINVOINTIKERTOMUSTA TEKEE?	4
HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VUOSIRAPORTIN 2020 TOTEUTUS	4
HYVINVOINTIKERTOMUKSEN VUOSIRAPORTIN 2020 RAKENNE	4
INDIKAATTORIEN JA MUUN TIEDON OSOITTAMA HYVINVOINTI	4
I AJANKOHTAISKATSAUS KUNTALAISTEN HYVINVOINTIIN	5
1.KORONA EPIDEMIAN VAIKUTUKSET KUNTALAISTEN HYVINVOINTIIN, PALVELUJÄRJESTELMÄÄN JA TALOUTEEN	5
1.1 TALOUS JA ELINVOIMA HYVINVOINNIN EDISTÄJINÄ	5
ELINVOIMAINDIKAATTORI	5
MITEN ELINVOIMAINDIKAATTORI ON RAKENNETTU?	5
1.2 ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS	6
1.3 TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS KUNNAN ERI TOIMIALOILLA	7
SODANKYLÄN KUNNAN TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS KAIKKI TOIMIALAT	7
TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS PERUSTERVEYDENHUOLLOSSA	8
PERUSTERVEYDENHUOLLON LÄÄKÄRIKÄYNNIT	9
ERIKOISSAIRAANHOITO	10
VAMMAT JA MYRKYTYKSET	10
PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	11
SUUN TERVEYDENHUOLTO	11
1.4 LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET	12
1.5 NUORET JA NUORET AIKUISET	12
1.6 TYÖIKÄISET	13
TOIMEENTULO JA TYÖLLISYYS	13
1.7 IKÄIHMISET	16
IKÄIHMISTEN TERVEYS	16
KANSANELÄKE	16
AVOTERVEYDENHUOLLON KÄYNNIT	17
ERITYISKORVATTAVAT LÄÄKKEET YLI 65 VUOTTA TÄYTTÄNEILLÄ	17
VAMMAT JA MYRKYTYKSET	18
IKÄIHMISTEN PALVELUT - ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ, TUKIPALVELUT, KOTIHOITO JA TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN	18
2. YHTEEVETO KUNTALAISTEN HYVINVOINNIN TILASTA VUOSIRAPORTISSA 2020	20
II HYVINVOINTISUUNNITELMAN 2020 TOTEUMA	21
PAINOPISTEALUE 1. TURVALLINEN ARKI JA YMPÄRISTÖ	21
PAINOPISTEALUE 2. VIIHTYISÄ YMPÄRISTÖ	23
PAINOPISTEALUE 3. OSALLISTUVA YHTEISÖ	25
LIITTEET	26

JOHDANTO

Mikä on hyvinvointikertomus ja miksi se tehdään?

Kuntalain 1 §:n perusteella hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden tutkimuskeskus 12 §:n 1 mom. velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Sosiaalihuoltolaki 7 § kunnan on huolehdittava rakenteellisella sosiaalityöllä sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan ylin johto eli kunnan valtuusto on vastuussa strategisista päätöksistä, joilla edistetään kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta. Kunnan valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määritellään niitä tukevat toimenpiteet, joita seurataan ja päivitetään vuosittain osana kunnan muuta strategia-, ohjelma-, talousarvio-, toiminta- ja käyttösuunnitelmatyötä.

Hyvinvointikertomuksessa yhdistetään hyvinvoinnin indikaattoritietoa toimintaympäristöstä saatua tietoon, jolloin hyvinvointikertomusta voidaan hyödyntää monipuolisesti kunnan talouden ja toiminnan suunnittelussa.

Hyvinvointikertomus ohjaa kunnan hyvinvointipoliittikkaa. Hyvinvointikertomuksessa asetettujen tavoitteiden ja määriteltujen painopistealueiden ja toimenpiteiden (= hyvinvointisuunnitelma) lisäksi kertomus kokoaa yhteen kunnan hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvät asiakirjat ja ohjelmat.

Hyvinvointikertomus pohjautuu myös Lapin hyvinvointiohjelmaan 2025. Me teemme kaikille hyvän elämän maailman puhtaimmassa maakunnassa, joka on yhteinen tahdonilmaus lappilaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Ohjelmasta löytyy alueen eri toimijoiden määrittelemän visio ja painopistealueet, joihin jokainen omalta osaltaan voi sitoutua.

Lapin maakunnallinen järjestöneuvottelukunta on laatinut järjestöyhteistyö suosituksen Lapin kunnille vuonna 2020, jonka perusteella esim. Sodankylän kunta on tehnyt yhteistyösopimuksen Järjestökeskus Kitisen kanssa järjestöyhteistyön edistämiseksi.

Hyvinvointikertomustyö Sodankylän kunnassa

Sodankylän kunnan hyvinvointikertomus toteutetaan Kuntaliiton hallinnoiman sähköisen hyvinvointikertomuksen mallin mukaisesti.

Sodankylän kunnan hyvinvointikertomukset:

Laaja hyvinvointikertomus 2009 – 2012

Valtuustokaudelle 2013 – 2016 ei ole laadittu kunnanvaltuuston hyväksymää hyvinvointikertomusta, mutta vuonna 2015 on laadittu suppea hyvinvointikertomus /kh 13.6.2016, tiedoksi kunnanvaltuustolle 22.9.2016.

Laaja hyvinvointikertomus 2017 – 2020/kh 28.11.2016, kunnanvaltuusto 1.12.2016.

Vuosiraportit: 2018 (kh 28.11.2017, kv 14.12.2017), 2019 (kv. 18.12.2019).

Vuosiraporttia 2020 aloitettiin työstämään vuoden 2021 alusta, jolloin kuntaan saatiin osa-aikainen hyvinvointikoordinaattori. Laajaa hyvinvointikertomuksen vuosille 2021 – 2025 valmistelutyö aloitetaan keväällä 2021.

HYVINVOINTIKERTOMUS ON STRATEGINEN ASIAKIRJA

Hyvinvointikertomus on tiivis kuvaus kuntalaisten hyvinvoinnista, terveydestä ja arjen turvallisuudesta sekä niiden edistämisestä.

Hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline.

Kuka sitä hyvinvointikertomusta tekee?

Hyvinvointikertomuksen koordinoivastuu on Sodankylän kunnassa hallintopalveluissa, jossa koordinoitua työtä on tehnyt 50 % työajalla hyvinvointikoordinaattori vuoden 2021 alusta. Vuonna 2020 hyvinvointikoordinaattoria ei ole ollut. Hyvinvointikertomuksen valmistelutyöhön on aikaisemmin osallistunut hyvinvointityöryhmä ja laaja joukko asiantuntijoita kunnan eri toimialoilta. Vuoden 2020 aikana työryhmä ei ole kokoontunut, nyt tietoa on koottu eri tahojen kanssa pidetyin Teams-palaveroin. Kunnan johtoryhmä toimii hyvinvointikertomustyön ohjausryhmänä.

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden eteen tekevät työtä monet muutkin tahot, kuten poliisi, pelastuslaitos, seurakunta, yritykset, kyläyhdistykset, vapaaehtoisjärjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat. Lisäksi kunnassa on myös lakisääteisiä toimijoita, kuten vanhus- ja vammaisneuvosto sekä nuorisovaltuusto, jotka työskentelevät edustamansa ryhmän hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin 2020 toteutus

Vuosiraporttia vuodelle 2020 on aloitettu työstämään vuoden 2021 alusta. Siinä avataan ja arvioidaan kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja arjen turvallisuutta perustuen valtakunnalliseen tilastotietoon sekä kunnan eri toimialoilta ja sidosryhmiltä saatua arviointitietoa.

Lisäksi vuosiraportissa tarkastellaan laajaan hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteumaa. Vuosiraporteissa peilataan kuntalaisten hyvinvointia ja sen kehittymistä niillä indikaattoreilla, jotka on valittu laajaan hyvinvointikertomukseen 2017 – 2020. Käyttämällä samoja indikaattoreita voidaan tarkastella tilastotietojen kehittymistä ja suunnitella hyvinvointitoimenpiteitä niin, että ne vastaavat kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa. Vuosiraportissa huomioidaan myös keväällä 2020 alkaneen koronapandemian aiheuttamia vaikutuksia kuntalaisten arjen turvallisuuteen Lapin AVI:n syksyllä 2020 tekemän kuntakyselyn ja kyselystä saatujen tulosten valossa.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin 2020 rakenne

I Ajankohtaiskatsaus kuntalaisten hyvinvointiin, terveyteen ja arjen turvallisuuteen vuonna 2020

II Hyvinvointisuunnitelman 2020 toteuma

Keväällä 2021 lähdetään yhdessä eri toimijoiden kanssa työstämään uutta laajaa Sodankylän hyvinvointi- ja arjen turvallisuussuunnitelmaa vuosille 2021 – 2024. THL:n ja AVI:n suositus on turvallisuusteeman mukaan ottaminen laajaan hyvinvointiker-

tomukseen nimenomaan kuntalaisten arjen turvallisuuden näkökulmasta. Laaja hyvinvointikertomus ei sisällä turvallisuuskäsitteen sisällä olevaa varautumisteemaa. Kunnassa on voimassa oleva varautumissuunnitelma, kunnan varautumissuunnittelusta vastaa kunnan johtoryhmä.

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Sodankylän kuntalaisten hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa on saatavilla sähköisen hyvinvointikertomuksen perus- ja täydentävistä indikaattoreista sekä kunnan omista tilastoista ja kyselyistä. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa on käytetty useita tietolähteitä, joista yleisin on Sotkanet.fi – tilastot. Kunnan indikaattoritietoja verrataan vastaaviin väestö- ja elinkeinorakenne kuntiin. Kunnan johtoryhmä on valinnut indikaattoritietojen vertailukunniksi Kittilän, Sotkamon ja Nurmeksen. Lisäksi kunnan indikaattorituloksia verrataan Lapin ja koko maan indikaattorituloksiin.

Sotkanet on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämä indikaattoripankki / tietopalvelu, joka tarjoaa kaikista Suomen kunnista viimeisimpään voimassa olevaan kuntajakoon perustuen keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tietoja vuodesta 1990 alkaen. Sotkanetin avulla voidaan hakea sosiaali- ja terveysalaan liittyvää indikaattoritietoa eri aluetasoilla muun muassa absoluuttisina ja suhteutettuina lukuarvoina.

TEAvisari on Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) ylläpitämä sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattori. Tulokset kuvaavat terveydenedistämisen aktiivisuutta (TEA) eli kunnan toimintaa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAvisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan niin, että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä, hyvinvoinnissa ja arjen turvallisuudessa. TEAvisarin tiedot kerätään kunnilta säännöllisesti kahden vuoden välein. Perusterveydenhuollon, liikunnan, ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden tiedonkeruut ovat parillisina vuosina ja peruskoulujen ja kuntajohdon tiedonkeruut parittomina vuosina.

Sotkanet-palvelussa ja TEAvisarissa viimeisimmät päivitettyt tiedot ovat suurimmalta osalta vuoden 2019 tilastoja.

I AJANKOHTAISKATSAUS KUNTALAISTEN HYVINVOINTIIN

1. Korona epidemian vaikutukset kuntalaisten hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja talouteen

Lapin aluehallintovirasto kartoitti korona epidemian vaikutuksia tekemällä kyselyn Lapin alueen kuntiin. Kyselyssä koottiin myös kuntien koronatilanteen aikaisia toimintamalleja ja käytäntöjä. Kysely toteutettiin syyskuussa 2020 ja raportti julkaistiin 12.1.2021, raportissa vertailtiin Lapin tilannetta koko maan tilanteeseen. AVI:n kyselyyn vastasi 11 Lapin kuntaa, vaikka Sodankylä ei ollut vastaajien joukossa niin kyselyn tulokset vastaavat hyvin myös Sodankylän tilannetta. (2021, 3)

Tulosten mukaan Lapissa lasten ja lapsiperheiden, nuorten ja työikäisten sekä ikääntyneiden psyykkisen jaksamisen, fyysisen kunnon ja toimintakyvyn ongelmat ovat lisääntyneet lähes kaikissa vastanneissa kunnissa, tulokset vastaavat valtakunnallisia tuloksia. Kunnissa on palvelujen saatavuuden varmistamiseksi sovitettu palveluja yhteen, monialainen yhteistyö on lisääntynyt ja uusia toimintamalleja on otettu käyttöön, joita hyödynnetään jatkossakin. Kotiin vietävät palvelut ovat kasvaneet ja sähköiset palvelut on otettu laajasti käyttöön. Koronatilanne on vaikuttanut heikoimmassa asemassa oleviin kuntalaisiin vahvimmin. Hoitoon pääsy on heikentynyt perusterveydenhuollossa ja jonot erikoissairaanhoidon ovat kasvaneet.

Koronatilanne on kuitenkin vahvistanut kuntien, järjestöjen, sairaanhoitopiirien ja maakunnallisten toimijoiden yhteistyötä ja kumppanuutta. Tästä esimerkkinä viikoittaiset LSHP:n kyselytunnit Lapin kuntien sote-henkilöstölle, jotka ovat jatkuneet keväästä 2020. Hoitotyön johtajien Lapin alueen tapaamisissa koronapotilaiden hoitoon liittyen järjestettiin keväällä 2020. Koronatilanteen tehokkaan, asianmukaisen ja reaaliaikaisen johtamisen rooli on korostunut tiedotuksen ja tilannekuvien pohjalta tehtyjen nopeiden päätösten osalta. Esimerkkeinä henkilösiirrot toisiin tehtäviin ja yksiköihin koronatilanteen mukaan. Kevään 2020 aikana ajanvaraustoimintaa supistettiin ja henkilökunta siirrettiin infektiovastaanotolle. Syksyllä 2020 otettiin käyttöön koronavirusinfektion analysoinnin pikatestaus ja asiakasmäärien kasvaessa henkilöstö siirtyi vastaanottotoiminnasta näyttөөottoon (mm. suun terveydenhuollon ja kuntoutuspalveluiden henkilöstö). Sopukan akuutti- ja kuntoutusosasto suljettiin ja osaston henkilökunta siirtyi Nutukkaan tehostettuun palveluasumisen yksikköön asukkaiden ja henkilökunnan sairastuttua Nutukkaassa.

Nopea reagointi koronaviruksen leviämisen katkaisemiseksi on lisännyt eri yksiköiden yhteistyötä ja tuottanut hyviä tuloksia. Samanaikaisesti ajanvaraustoiminnan asiakas- ja potilasjonot ovat kasvaneet, kun monia lakisääteisiä perusterveydenhuollon toimintoja on supistettu tai suljettu määräajaksi (mm. lasten-, nuorten ja opiskelijaterveydenhuolto sekä aikuis- ja diabetesneuvola toiminta). Yhteistyö on tiivistynyt järjestöjen ja seurakunnan kanssa, esimerkiksi Järjestökeskus Kitisen työntekijät järjestivät puhelimitse keskustelu- ja kauppa-apua kuntalaisille.

Sodankylässä hoitotyön sijaisresurssit ovat niukat. Hoitajat ovat joutuneet tekemään jo ennen koronan alkamista ja sen aikana tuplavuoroja ja ylitöitä. Pitkään jatkunut tilanne näkyy henkilöstössä kiireenä ja väsymisenä.

Koronaviruksen merkittävimmät taloudelliset vaikutukset liittyvät siihen, kuinka pitkään epävarmuus jatkuu. Vaikutukset ovat sitä vakavampia ja pitkäkestoisempia, mitä enemmän ne vaikuttavat palvelujen kysyntään ja kuluttajien luottamukseen. Vaikutukset työllisyyteen esimerkiksi palvelualoilla voivat näkyä heti tai ne voivat ilmetä myös viiveellä.

1.1. Talous ja elinvoima hyvinvoinnin edistäjinä

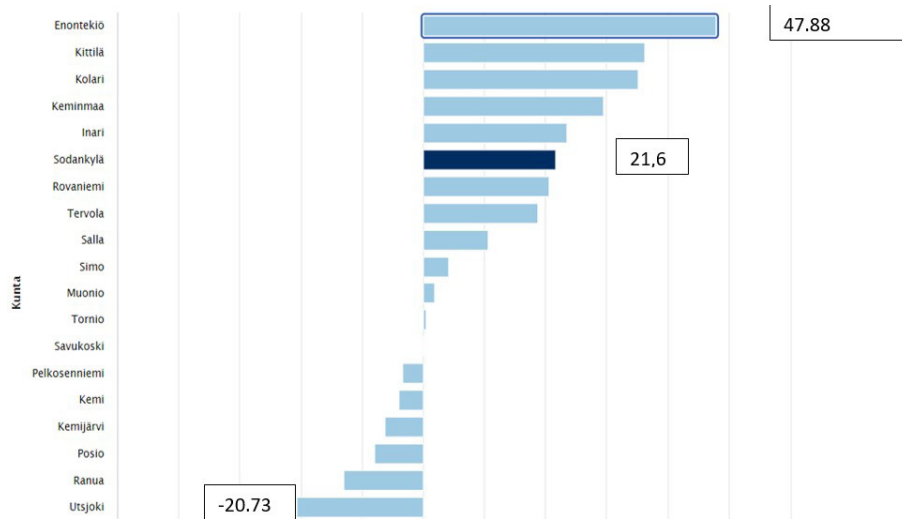
Elinvoimaindikaattori

Elinvoimaindikaattori kertoo mihin suuntaan kunta on menossa. Indikaattorin avulla voi tarkastella yksittäisen kunnan elinvoimaa suhteessa naapurikuntiin tai muihin kuntaryhmiin. Elinvoima on laskettu muun muassa väestö-, työpaikkojen ja koulutustason muutoksesta. Positiivinen arvo viestii hyvästä elinvoiman suunnasta, negatiivinen huonommasta.

Miten elinvoimaindikaattori on rakennettu?

Kunnan elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan elinvoiman muutosta kahden viimeisen tilastoista saatavan ajankohdan välisenä aikana. Elinvoiman muutosta kuvataan indikaattorilla, jonka keskiarvo on =0. Jos indikaattori saa positiivisia arvoja se on ko. kunnassa kehittynyt paremmin kuin omassa maakunnassa keskimäärin (maakunnittainen tulostus) tai paremmin kuin koko maassa. Jos indikaattori saa negatiivisia arvoja se on ko. kunnassa kehittynyt huonommin. Indikaattori on yhdistetty muuttuja kunnan elinvoiman kannalta keskeisistä ulottuvuuksista: väestömuutos, työpaikkamuutos, verotulojen muutos, taloudellisen huoltosuhteen muutos ja koulutustason muutos. Ulottuvuudet vaikuttavat elinvoimaindikaattorin arvoon yhtäläisellä painolla.

Kuvio 1. Elinvoimaindikaattori Lapin kunnissa 2019 (Kuntaliitto)

Sodankylän elinvoimaindikaattori oli vuonna 2017 -0.99, vuonna 2018 22.70. Vuonna 2019 se oli 21,64, joka on parempi kuin Lapin kunnissa keskimäärin. Tähän vaikuttanevat positiivisesti työpaikka-, koulutustaso sekä verotulojen muutokset. Vuoden 2020 tietoa ei ole vielä saatavissa ja sitä, miten esim. koronatilanne on vaikuttanut tulokseen.

1.2 Elinkeinot ja työllisyys

Sodankylässä oli vuonna 2017 3577 ja 2018 3676 työpaikkaa. Määrä on 99 työpaikkaa suurempi kuin vuonna 2017. Vuosina 2015 - 2019 Sodankylässä työpaikkojen määrä on ollut nouseva, työpaikkojen määrä on kasvanut em. aikana 198 työpaikalla. Vuonna 2018 työpaikat jakautuivat aloittain seuraavasti: alkutuotanto 6,6%, (-0.1%) jalostus 26,0 % (+ 0.7) ja palveluala 66.5 %

(- 0.6 %). Suluissa näkyy erotus edelliseen vuoteen. Yritysten määrä kasvoi 2018 Q4 649 yritystä vuoteen 2020 Q1 669 yritystä eli 20 yrityksellä. Jalostuksen työpaikat ovat hienoisessa nousussa, mutta muuten muutokset ovat varsin pieniä.

Sodankylän kunnanvaltuusto on hyväksynyt vuonna 17.10.2018 kunnan oman kaivosohjelma vuosille 2018 - 2021, joka ohjaa kunnan omaa toimintaa kaivostoimialaan liittyvässä kehittämisessä ja määrittää maankäytön suunnittelun ja kuntakaavoituksen vaikutusten arvioinnin lähtökohtia ja tavoitteita. Kaivosohjelmassa on määritelty myös kunnan toimenpidesuunnitelma, ehdotukset yhteistyön kehittämiselle kaivostoimialan kanssa sekä kunnan erityisesti seurantaan asettamat tavoitteet. Pitkän aikavälin tavoitteet ja seuranta on määritelty vuosille 2020, 2023, 2026 ja 2029. Ohjelmassa on myös kuvattu kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet kaivannaisteollisuuteen liittyvissä asioissa. Kuntaan on perustettu kaivostyöryhmä, johon kuuluvat kunnanvaltuutetut Pekka Heikkinen, Juha Karppinen, Mikko Pyhäjärvi, Anne Mäkelä, Arja Mäkitalo, Jari Hyvänen ja Pertti Tervo. Viranhaltijajäseniä ovat elinkeinokoordinaattori Mika Uusitalo, ympäristöpäällikkö Teresa Ojala ja maankäyttöpäällikkö Ari Pesonen. Puheenjohtajan toimii kunnanjohtaja Petri Härkönen, sihteerinä Janne Laine ja asiantuntijajäsenenä kehittämisjohtaja Jukka Lokka.

Kaivostyöryhmä on tavannut ensimmäisen kerran Boliden Kevitsan johtoryhmän kanssa syksyllä 2019. Yhteistyötapaamisia on järjestetty neljä kertaa vuoden 2020 aikana. Kvartaaleittain järjestettäviin tapaamisiin kutsutaan kunnasta kerran vuodessa kunnanvaltuusto ja kunnanhallitus ja kaksi kertaa vuodessa kaivostyöryhmä. Isoa kaivosfoorumia ei ole järjestetty vuonna 2020. Osa-aikaisena projektipäällikkönä 31.3.2021 saakka ja kaivoskoordinaattorina on toiminut Janne Laine.

Yrittäjäyhdistys on perustanut kunnan kehittämispalvelun myötävaikutuksella Sodankylän Likiliike-konseptin lisäämään alueen elinvoimaa, yrittäjien keskinäistä sekä yrittäjien ja kunnan yhteistyötä ja vaikuttamaan kuntalaisten ostoskäyttäytymiseen. Mikro- ja pk-yri-tysten toimintaedellytysten turvaamiseen on saatu hankerahoitus EAKR:ltä syksystä 2020 vuoteen 2021 saakka. Hankekoordinaattorina toimii Antti Kasti-nen. Koronatukena on kunnan kehittämispalveluista yritetty tavoittaa kaikki Sodankylän kunnan yrittäjät ja tiedotettu koronatuista ja annettu apua tukihakemus-ten teossa. Puhelinkeskusteluissa on tullut esille, että yrittäjien jaksaminen on ollut koetuksella korona-ai-ka-

Kunnan asukasluku oli vuonna 2019 8303 ja ajankoh- tana 2020Q4 8265 henkeä ja tilastokeskuksen väes- töennusteen mukaan lasku jatkuu (tarkemmat luvut saadaan 31.3.2021 väestörakennetilastoissa Stat.fi). Sodankylän väestöennuste näyttää vielä negatiivisem- malta kuin koko Lapin väestöennuste.

Kunnassa on voimassa valtuuston 10.9.2020 hyväk- symä talouden tasapainotusohjelma vuosille 2020 – 2023. Tarkempaa tietoa väestöstä, kunnan taloudesta ja asumisesta löytyy kunnan vuoden 2020 tilinpäätök- sestä.

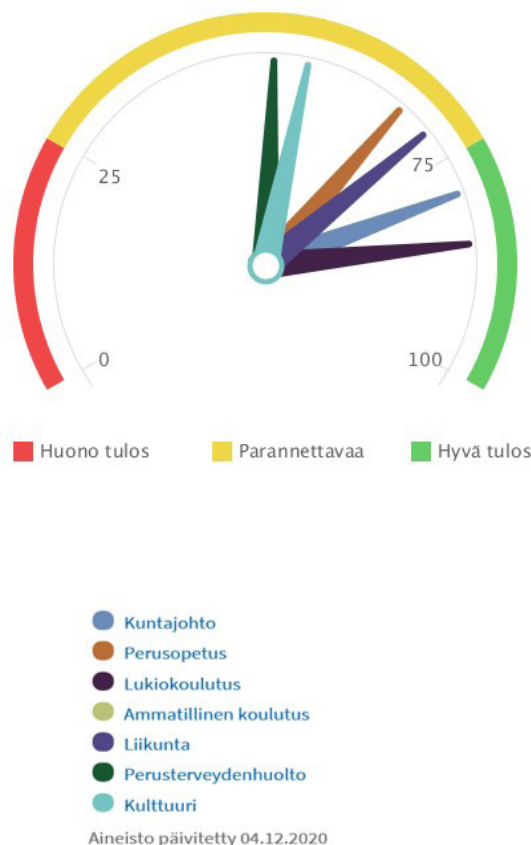
1.3 Terveydenedistämisaiktiivisuus kunnan eri toimi- aloilla

Sodankylän kunnan terveydenedistämisaiktiivisuus kaikki toimialat

Vuonna 2019 TEAviisarin mukaan Sodankylässä pe- rusterveidenhuollon, liikunnan ja lukiokoulutuksen osalta terveydenedistämisaiktiivisuus on kehittynyt positiivisesti. Sodankylän tulokset ovat kehittyneet positiivisesti jo kolmen vuoden ajan.

Koko kunnan terveydenedistämisaiktiivisuus on hieman korkeampi kuin missään muissa vertailukohteissa.

Kuvio 2. Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä 2020 (lähde: TEAviisari, 14.12.2020 päivitetty)

Kuvio 3. Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä, vuosina 2016 - 2020. (lähde: TEAviisari, päivitetty 14.12.2020)

Pisteet	2020	2019	2018	2017	2016
Kaikki sektorit	69	69	74	67	63
Kuntajohto	..	79	..	84	..
Perusopetus	..	67	..	73	..
Lukiokoulutus	..	..	85	..	63
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..
Liikunta	71	..	76	..	73
Perusterveydenhuolto	..	..	51	..	39
Kulttuuri	..	55	..	..	..

Kuvio 4. Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä 2020 vertailutieto verrokkikunnittain. (lähde: TEAviisari, päivitetty

Indikaattori	Sodankylä	Lappi	Kittilä	Sotkamo	Nurmes	Koko maa
Terveydenedistämisaiktiivisuus (kokon.)	69	65	57	67	58	68

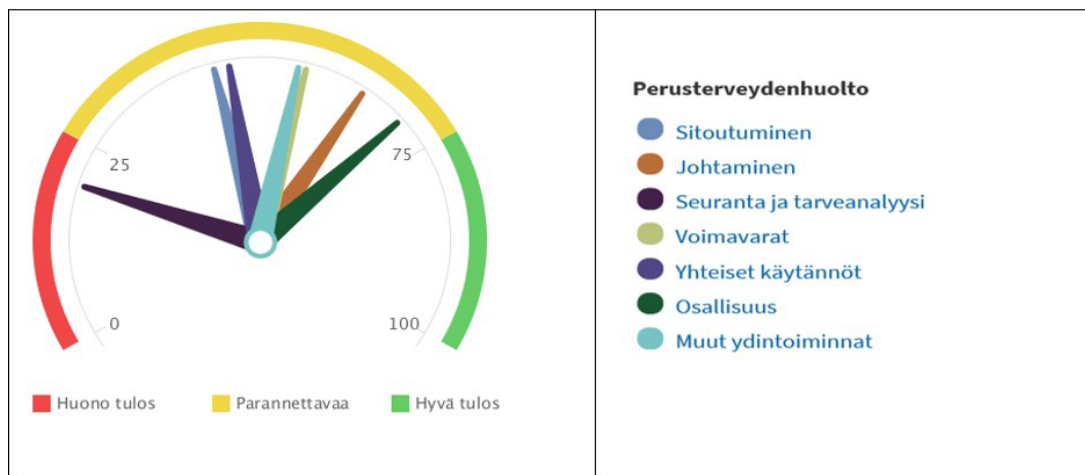
Terveydenedistämisasiivisuus perusterveydenhuollossa

Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuus on kasvanut vuoden 2015 lukemista. Vuonna 2015 aktiivisuus kokonaisuutena oli 39/100 ja vuonna 2017 51/100. Vuonna 2018 edistymistä ei enää tapahtunut vaan luku on edelleen 51/100. Luku on huomattavasti pienempi kuin koko maan tulos 67/100. Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuudessa olisi parannettavaa, sillä koko maankaan tulos ei ole positiivinen.

Terveydenedistämisasiivisuutta tarkastellaan tarkemmin organisaation terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sitoutumisen, johtamisen, seurannan ja tarveanalyysin, voimavarojen, yhteisten käytänteiden, osallisuuden ja muiden ydintoimintojen mittareilla. Kuviossa 6 on kuvattu perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuuden em. osa-alueet mittarilukemina vuonna 2008 - 2018.

Edellä mainittuina ajankohtina perusterveydenhuollon vahvuudet Sodankylässä ovat olleet mm. suunniteltujen asetusten mukaisten terveystarkastusten ja raskausajan seulontojen toteutuminen. Kehittämiskohteina ovat mm. kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamistavat, raportointi luottamushenkilöille mm. suun terveydenhuollon toteutumisesta, erilaisten ohjelmien käsittely luottamushenkilöhallinnossa ja kunnan johtoryhmässä. Vuoden 2020 Teaviisari – tiedot on kysytty kunnasta ja saadaan maaliskuun lopulla 2021 TEA-viisarista.

Kuvio 5. Perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuus Sodankylässä 2018 (lähde: TEAvisari, päivitetty 4.12.2020)

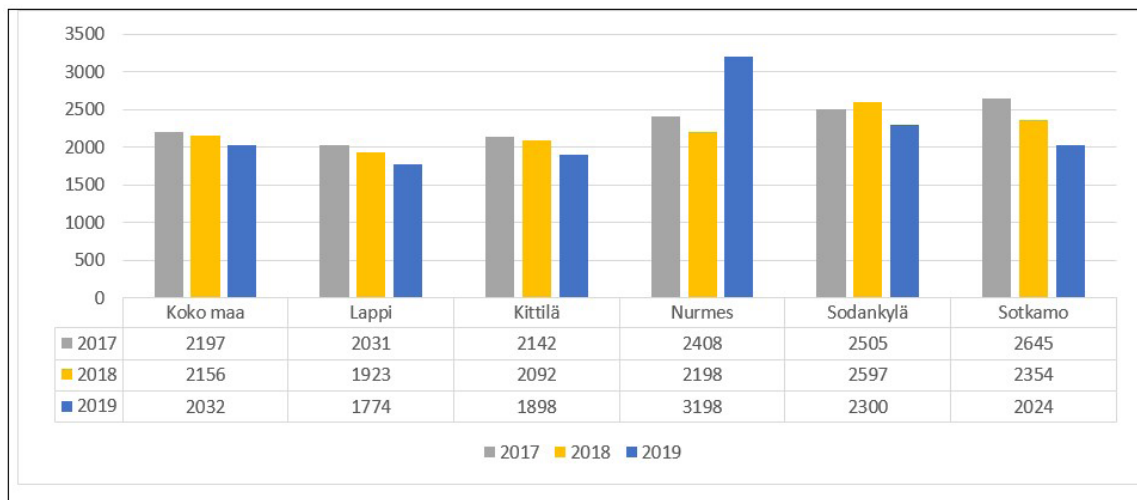
Kuvio 6. perusterveydenhuollon terveydenedistämisasiivisuus 2008 – 2018 (lähde: TEAvisari, päivitetty 4.12.2020)

Pisteet	2018	2016	2014	2012	2010	2008
Perusterveydenhuolto	51	39	54	43	31	18
Sitoutuminen	44	27	27	55	24	22
Johtaminen	64	50	76	46	27	12
Seuranta ja tarveanalyysi	20	10	18	7	14	0
Voimavarat	56	44	38	43	82	50
Yhteiset käytännöt	46	49	89	76	25	25
Osallisuus	70	50	62	16	5	
Muut ydintoiminnot	55	43	68	57	40	0

Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit

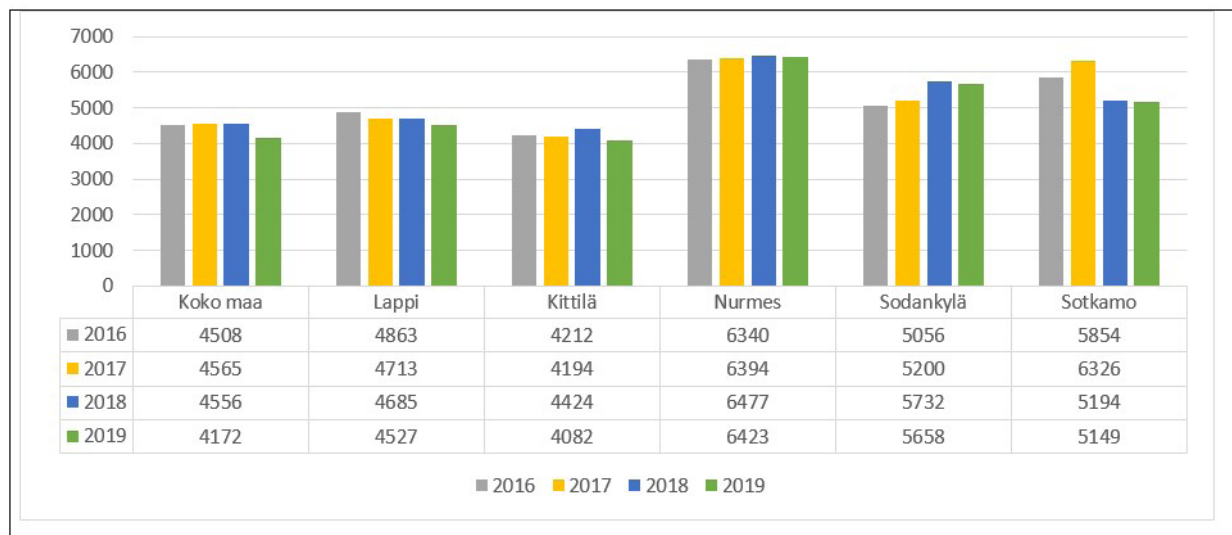
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä 1000 asukasta kohden vuonna 2019 on vähentynyt Sodankylässä 297 yksikköä edellisvuodesta, käynnit ovat vähentyneet myös koko maassa ja Lapissa. Käyntien määrä on vähentynyt hieman Kittilän ja Sotkamon verrokkikunnissa, Nurmeksessa käyntien määrä on kasvanut. Pidemmän aikavälin vertailussa käyntimäärät ovat kuitenkin Sodankylän osalta pysyneet melko tasaisina.

Kuvio 7. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit (kaikki yhteystavat)/1000 asukasta (lähde: sotkanet.fi)

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki käynnit yhteensä/1000 asukasta kohden ovat hieman nousseet Sodankylässä vuosina 2016 – 2019 kun koko maassa ja Lapissa ne ovat laskeneet.

Kuvio 8. Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki käynnit yhteensä/1 000 asukasta (lähde: sotkanet.fi)

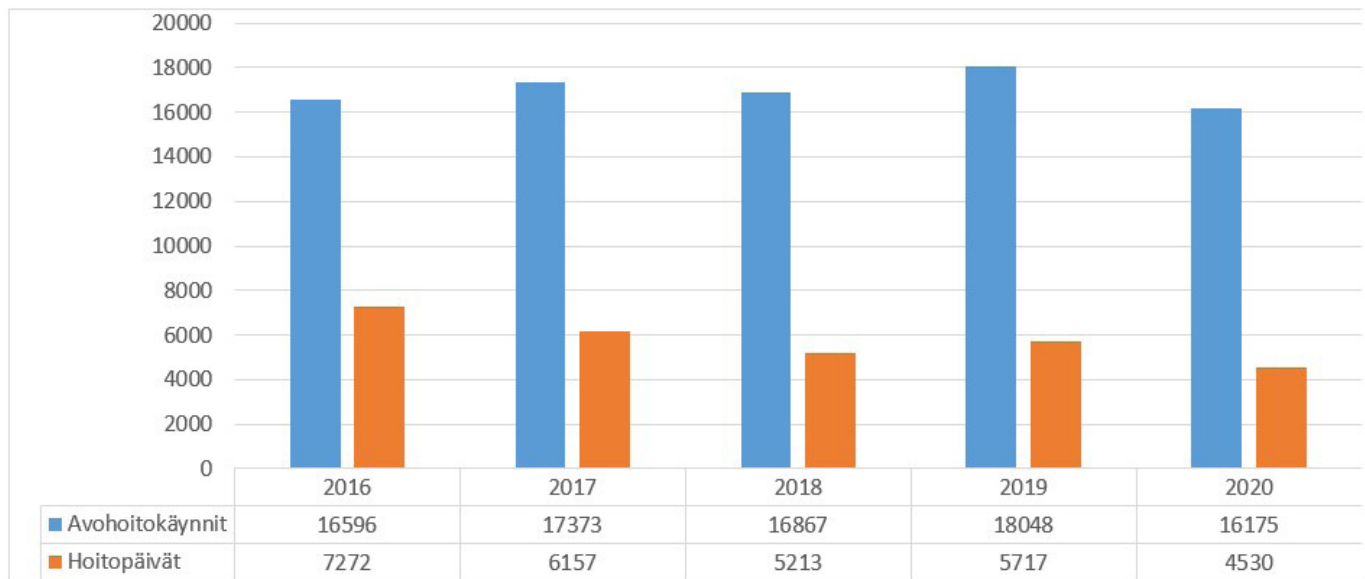

Erikoissairaanhoito

Erikoissairaanhoidolla tarkoitetaan lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaisia sairauksien ehkäisyyn, tutkimiseen, hoitoon, ensihoitoon, päivystykseen ja lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia terveydenhuollon palveluja. Erikoissairaanhoito vaatii erikoisalan erityisosaamista tai esimerkiksi sellaisia laitteita tai valmiuksia, jotka on keskitetty suurempiin sairaanhoidonyksiköihin. Perusterveydenhuollon palvelut Sodankylä on tarjonnut tammikuusta 2020 alkaen uudessa hyvinvointikeskus Sopukassa.

Erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien määrä kasvoi vuonna 2018 – 2019 1180 käynnillä ja vuosina 2019 – 2020 ne vähenivät 1873 käynnillä. Erikoissairaanhoidon hoitopäivien määrä on vähentynyt ajanjaksolla 2016 – 2020 2742 hoitopäivällä. Erikoissairaanhoidon avohoidon käyntien määrässä on ollut suuriakin poikkeuksia vuosista johtuen, sillä jo muutaman potilaan pitkäaikainen hoito erikoissairaanhoidon piirissä voi nostaa lukuja radikaalistikin. Vuoden tarkastelujaksossa ei voida siis tehdä suuria päätelmiä.

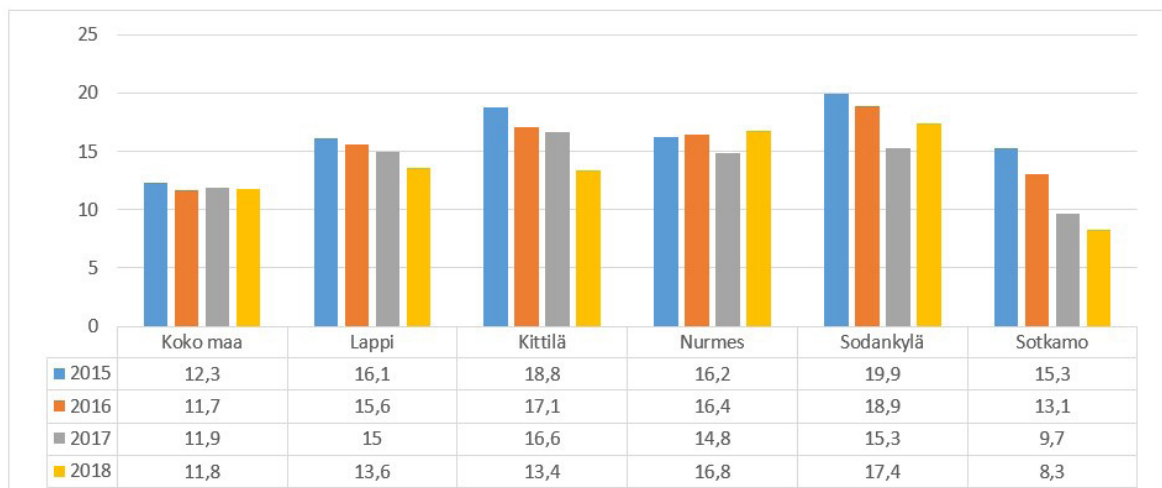
Kuvio 9. Sodankylän erikoissairaanhoidon avohoidon käynnit ja hoitopäivät 2016 – 2020 (lähde: LSHP:n tilastot 12/2020)

Vammat ja myrkytykset

Sodankylässä diagnosoidut vammat, myrkytykset ja eräät muut ulkoisten syiden takia sairaalahoitoa vaatineet tapaukset ovat olleet jo usean vuoden ajan laskussa vuoteen 2017 saakka, vuonna 2018 diagnosoidut vammat ja myrkytykset nousivat 2.1 % edelliseen vuoteen verrattuna. Sodankylän verrokkiluku on maan keskiarvoa korkeampi. Em. tietoja vuosilta 2019 ja 2020 ei ole vielä käytettävissä Sotkanet-tietokannassa.

Kuvio 10. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäisistä (lähde: sotkanet.fi)

Päihteiden käyttö

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) ohjaa päihdehaittojen vähentämiseksi tehtävää työtä. Työ kattaa alkoholi- huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen. Valtakunnallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma vuosille 2015 – 2025 tukee kunnissa ja alueilla tehtävää lakisääteistä työtä.

Sodankylän kunnassa on myyty vuonna 2019 puhdasta alkoholia 10,8 (2018 10.9 litraa) litraa asukasta kohti. Koko maassa kulutus on keskimäärin melkein 3.9 litraa vähemmän (6.9 l), luku on myös verrokikuntia korkeampi Kittilää lukuun ottamatta (23,6 l). Lapissa tulokseen vaikuttaa todennäköisesti matkailu ja erityisesti laskettelukeskusten alkoholijuomien myyntiin. Koko Lapin alkoholikulutus on myös keskiarvoltaan korkeampi kuin koko valtakunnassa.

Lapin aluehallintoviraston julkaisussa Ehkäisevä päihdetyö Lapin Aluehallintoviraston toimialueen kunnissa vuonna 2019 todetaan, että Lappi on johtava maakunta alkoholin myynnissä, tupakoinnissa ja nuuskankäytössä. Kokonaisuutta ei selitä pelkästään matkailun vaikutus, vaan alueellisesta terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta selviää, että lappilaiset käyttävät muuta maata enemmän alkoholia ja johtavat myös tupakointitilastoissa. Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa ja kuntien tulee luoda riittävät rakenteet työlle. Sodankylässä on nimetty ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö sekä päihdetyöryhmä ja kunnassa on ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma. Ehkäisevään päihdetyöhön tulisi kuitenkin kunnissa panostaa mittavammin, jotta päihteiden aiheuttamat hoitokustannukset saataisiin laskuun.

Suun terveydenhuolto

Sodankylän kunnassa suun terveydenhuollon asiakaskäyntien ja potilaiden määrät yhteensä 2017 – 2020. Käynteihin sisältyy kaikki käynnit hammaslääkärillä, suuhygienistillä ja hammashoitajilla. Hoidossa käyneiden potilaiden määrä on kasvanut viime vuosina, mutta vuonna 2018 asiakkaiden määrä hieman laski.

2017	8410 asiakaskäyntiä, 2978 potilasta
2018	7471 asiakaskäyntiä, 2224 potilasta
2019	7377 asiakaskäyntiä, 2731 potilasta
2020	10500 asiakaskäyntiä, 2938 potilasta

Asiakaskäyntien määrään vaikuttaa suuresti henkilöstöresurssien määrä, käytännössä se kuinka monta hammaslääkärä Sodankylässä on hoitamassa

potilaita. Lisäksi suun terveydenhuollon lukuihin voi vaikuttaa se, että toukokuuhun 2018 on käytetty Denting - potilastietojärjestelmää, josta tiedot eivät ole menneet THL:n AvoHilmoon.

Lasten ja nuorten osalta Sodankylän kunnassa suun terveys on todella hyvällä tasolla ja täysin tervehampaisten 5-17 vuotiaiden määrä on meillä korkeampi kuin Lapissa keskimäärin (2019). Koululaisista kutsutaan suun terveystarkastukseen 1, 5, ja 8 -luokkalaiset. Tarvittaessa tehdään lisäksi yksilöllisen tarpeen mukaan suun tutkimuksia. Työikäiset pääsevät terveystarkastusjonoon jonotuslistan kautta. Kii-reettömään hoitoon (oireeton lohkeama, ajoittain oireileva hammas) saa ajan noin neljän viikon päähän. Päivystysajan saa samalle päivälle.

Ikäihmisten suunterveydenhuolto

Hyväkuntoiset ikääntyneet pystyvät huolehtimaan suunterveydestään itse. Heikkokuntainen vanhus tarvitsee kuitenkin apua suunterveyden ylläpitämiseen. Ikääntyessä suun syljeneritys vähenee, suun limakalvot ohenevat ja purentavoima heikkenee. Suunterveyden ylläpitäminen on hankalaa, kun käden motoriikka, näkökyky ja muisti heikkenevät. Ikäihmisen omat voimavarat eivät välttämättä riitä puhdistamaan suuta, hampaita tai proteeseja, jolloin omaisten tai hoitohenkilökunnan tulee auttaa huolehtimaan suun päivittäisestä hygieniasta.

Huono suunterveys on riskitekijä myös monille muille sairauksille. Suusta levinnyt bakteeritulehdus voi lisätä muun muassa sydän- ja aivoinfarktin riskiä. Lisäksi suuperäiset infektiot voivat heikentää monen kroonisen sairauden kuten diabeteksen tai reuman hoitotasapainoa. Terve suu ja hampaat parantavat myös elämisen laatua.

Hammashoitolan hoitohenkilökunta pyrkii mahdollisuuksien mukaan käymään hoitolaitoksissa säännöllisesti, mutta hoitajien resurssipulan vuoksi viime aikoina ei ole pystytty jalkautumaan laitoksiin. Hoitolaitosten työntekijöiden aktiivisesta työotteesta on paljon hyötyä vanhusten suunterveyden ylläpidossa. Ikäihmisten suun terveyden ylläpidossa on tärkeää, että hoitohenkilökunta huomaa ajoissa suun ongelmat ja ottaa tarvittaessa yhteyttä suun terveydenhuollon ammattilaisten puoleen. Tärkeitä ovat myös hammashoitolan suuhygienistin ja hammashoitajan ohjaus- ja koulutuskäynnit henkilöstölle hoitoyksiköissä. Lisäksi ennalta ehkäisevätyö mm. tiedotuksen, tapahtumien ym. muodossa on tärkeää kuntalaisille.

Huolimatta hammashoitolan resursseista Sodankylän hammashoitolan palveluun ollaan oltu hyvin tyytyväisiä vuoden 2018 THL:n asiakastyytyväisyyskyselyssä (THL 2018), sillä Sodankylän keskiarvo oli tuolloin 4,6 (asteikolla 1-5), mikä on valtakunnan tasoa. Indikaattori ilmaisee suun terveydenhuollon asiakkaiden antaman arvion väittämään ”Sain tarvitsemani palvelun/hoidon kun sitä tarvitsin”. Koko maata kattavaa suun terveydenhuollon asiakastyytyväisyyskyselyä ei ole tehty vuosina 2019 ja 2020 ja tämän vuoksi tilastoja näiltä osin ei löydy Sotkanetin tilastoista.

1.4 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Kunnanvaltuusto hyväksyi lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 6.9.2018. Ohjelmaan on koottu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kuvaavat tärkeimmät indikaattorit ja tiedot. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa on asetettu tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2018 - 2022 sekä kuvattu kunnan nykyiset palvelujärjestelmät ja lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavat tekijät.

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaa päivitetään tällä hetkellä vuosille 2021 - 2023. Vuonna 2019 lasten ja nuorten hyvinvointi näyttäytyi Sodankylässä positiivisessa valossa, sillä indikaattorivertailun mukaan ikäluokan hyvinvoinnin tila oli hyvä ja osin jopa parempi kuin muualla Suomessa ja muissa Lapin kunnissa. Lasten ja nuorten palvelujen tulevien vuosien kehittämiskohteet liittyvät juuri ennalta ehkäisevään työhön, riittävään toiminnan resursointiin ja hyvän yhteistyön vakiinnuttamiseen eri tahojen kanssa.

Sodankylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuoden 2021 raportissa kohdassa poikkeusolot lasten ja nuorten palveluiden näkökulmasta todetaan, että koronaepidemian alkuvaiheessa keväällä 2020 kunta reagoi tilanteeseen tehokkaasti mm. ottamalla käyttöön etäopetuksen, etätyön ja siirtämällä kaksi terveydenhoitajaa terveysneuvonnasta infektio-osastolle. Heti epidemian alussa havaittiin, että perheet tarvitsevat monenlaista tukea mm. koulujen ollessa etäopetuksessa perheille toimitettiin n. 100 ruoka-annosta perhetyön koordinoimana. Kirjasto, kulttuuri ja liikuntapalvelujen keskeytys keväällä ja syksyllä 2020 vaikutti merkittävästi

kuntalaisten hyvinvointiin erityisesti lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. Koronavirustilanne on kuitenkin edesauttanut digitaalisten palveluiden käyttöönottoa.

AVI:n selvityksessä (100/2021, 10 – 11) Lapissa kyselyyn osallistuneissa kunnissa 72,73 % vastaajista koki, että perheiden sisäiset ongelmat ovat kärjistyneet koronatilanteen aikana. Huolta nousi mm. lasten yksinäisyydestä, sosiaalisten kontaktien puutteesta, perheen taloudellisesta tilanteesta. Selvityksen perusteella lastensuojeluilmoitukset ja haastavat lastensuojelutilanteet kasvoivat koko maassa ja Lapissa syksyllä 2020. Sodankylässä lastensuojeluilmoitukset eivät ole kasvaneet samalla tavalla, mutta perheiden tilanteet ovat kyllä monimutkaistuneet ja perheet ovat tarvinneet monen tasoista tukea. Lasten sijoittamiset ja huostaanotot kasvoivat vuonna 2020. Vuonna 2017 sijoitettiin tai huostaan otettiin 12 lasta, vuonna 2018 8 lasta, vuonna 2019 10 lasta ja vuonna 2020 14 lasta.

Opetushallituksen syksyn 2020 Move!- mittaustulosten mukaan lasten ja nuorten kestävyyskunto on heikentynyt, mutta muilla fyysisen toimintakyvyn osa-alueilla ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tuloksissa on kuitenkin maakunnallista vaihtelua. Istuva elämäntapa ja yksipuolinen liikunta näkyvät myös kehon liikkuvuuden haasteissa. Koronaepidemia on huomattavasti vähentänyt lasten ja nuorten liikkumista. Tästä kehityksestä voi seurata merkittäviä haittoja väestön terveyteen, erityisesti niiden riskiryhmien kohdalla, joille liikkuminen on terveyden ja toimintakyvyn kannalta äärimmäisen tärkeä.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos tekee joka toinen vuosi kouluterveyskyselyn, seuraava kysely tehdään keväällä 2021 ja tulokset saadaan syksyllä 2021. Edellisessä hyvinvointikertomuksen 2019 vuosiraportissa s. 11 löytyy poimintoja em. kyselystä 4. ja 5. luokkalaisten, 8.-9. luokkalaisten, lukiolaisten (1. ja 2. vuosi) sekä ammatillisten oppilaitosten osalta.

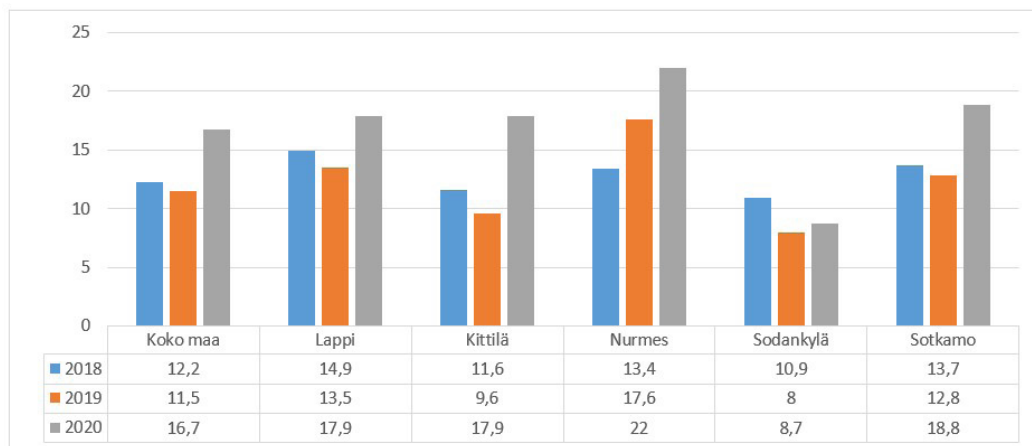
1.5 Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten työllistämispalveluista vastaavat TE-toimisto ja kunnan lakisääteisenä tehtävänä on järjestää kuntouttavaa työtoimintaa, työttömien terveyspalveluita sekä yhteistyössä TE-toimiston ja Kelan kanssa työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (TYP-palvelu).

Kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut vuonna 2018 25, vuonna 2019 25 ja vuonna 2020 17 alle 30-vuotiaasta nuorta. Kokeilun asiakkaiksi ohjautuvat myös kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat, ansiosidonnaisella päivärahalta olevat eivät kuulu kuntakokeiluun.

Sodankylässä on tehty vuosia aktiivisesti ja pitkäjänteisesti etsivää nuorisotyötä ennaltaehkäisevän toimintatavan mukaisesti. Etsivän nuorisotyön asiakkuudet ovat olleet vuosi vuodelta tasaisessa kasvussa. Vuonna 2018 etsivän nuorisotyön piirissä tavoitettiin yli 80 nuorta, vuonna 2019 tavoitettiin 90 nuorta ja vuonna 2020 89 nuorta. Tavoitetuilla asiakkailla tarkoitetaan niitä nuoria, joiden kanssa on käyty keskusteluja henkilökohtaisella tasolla ja johon on liittynyt tuen tarpeen kartoitus ja tarvittavat jatkotoimenpiteet. Etsivän nuorisotyön käyttämät tärkeimmät päivittäiset työmuodot olivat kuntouttava työtoiminta, jossa oli mukana 10 nuorta. Perhetyössä mukana oli 10 perhettä. Tuetussa opiskelussa oli mukana 4 nuorta. Vertaistukitoimintaa järjestettiin puntti-, bändi-, säbä- ja moottoriryhmissä, joissa mukana oli 35 nuorta. Ryhmät kokoontuivat keskimäärin kolme kertaa viikossa, ryhmissä oli vuonna 2020 1171 käyntikertaa. Apuohjaajina ja vertaistukityöntekijöinä toimivat kuntouttavassa työtoiminnassa olevat nuoret ja opiskelijat. Yksilöllistä jatkuvaa päivittäistä tukea sai 15 - 25 nuorta.

Nuorisotyöttömyys Sodankylässä on alhaisempaa kuin koko maassa, Lapissa ja verrokkikunnissa. Vuodesta 2019 vuoteen 2020 nuorisotyöttömyys on kuitenkin noussut 0.7 %.

Kuvio 11. Nuorisotyöttömät, % 18 – 24 – vuotiaasta työvoimasta (lähde: Sotkanet.fi)

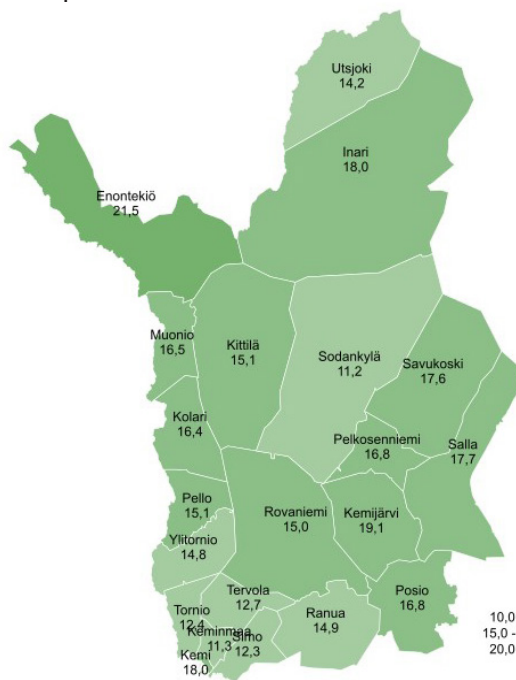
1.6 Työikäiset

Toimeentulo ja työllisyys

Vuonna 2020 Sodankylän väkiluku oli 8265 henkeä, josta työllistä työvoimaa 3648 (2018) henkeä ja 12/2020 Työvoimaminstriön työllisyyskatsauksen mukaan työllistä työvoimaa oli 3959 henkeä. Kunnan työllisyysaste on parantunut jo useita vuosia. Vuonna 2016 työllisyysaste oli 68,4%, vuonna 2017 70,6% ja vuonna 2018 74.6 %. Kunnan alueella oli vuonna 2017 3577 ja vuonna 2018 3676 työpaikkaa ja omassa kunnassa työskenteli 84,5% työllisestä työvoimasta.

Sodankylän kunnan taloudellinen huoltosuhde vuonna 2017 oli 141,7 (vuonna 2016 luku oli 149,7) ja vuonna 2018 se pieneni lähes 10 %:lla 131.5 ja vuonna 2019 se oli 130.0. Huoltosuhteluku pieneni edelliseen vuoteen verrattuna 1.5 yksiköllä. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaista sataa työssäkäyvää kuntalaista kohti oli 130.0 ei-työssäkäyvää henkilöä. Tähän joukkoon lasketaan esimerkiksi lapset, opiskelijat, työttömät sekä eläkeläiset. Mitä pienempi kunnan taloudellinen huoltosuhde on, sitä suurempi on työssäkäyvien kuntalaisten joukko, mikä vaikuttaa positiivisesti kunnan talouteen ja elinvoimaan. Kunnan taloudellinen huoltosuhde on siis parantunut hieman.

Sodankylän työllisyystilanne on Lapin alueen parhaita ja myös valtakunnan tasolla korkealla. Työttömien osuus väestöstä, nuorisotyöttömien ja vaikeasti työllistyvien määrä ovat tippuneet jo useita vuosia. Syyskuussa 2019 työttömiä oli 7,1% mikä on laskenut edellisestä vuodesta 0,3 prosenttiyksikköä ja 12/2020 se on noussut edellä mainittuun ajankohtaan verrattuna 4.1 % (11.2 %). Luku laski 2018 - 2019 aikana ja nousi vuoden 2020 aikana ilmeisesti koronaepidemian vaikutusten vuoksi. Joulukuussa 2020 Sodankylässä oli avoinna 129 (12/2019 63 työpaikkaa) työpaikkaa, joista suurin osa oli palvelu- matkailu- ja kaivosalan työpaikkoja.

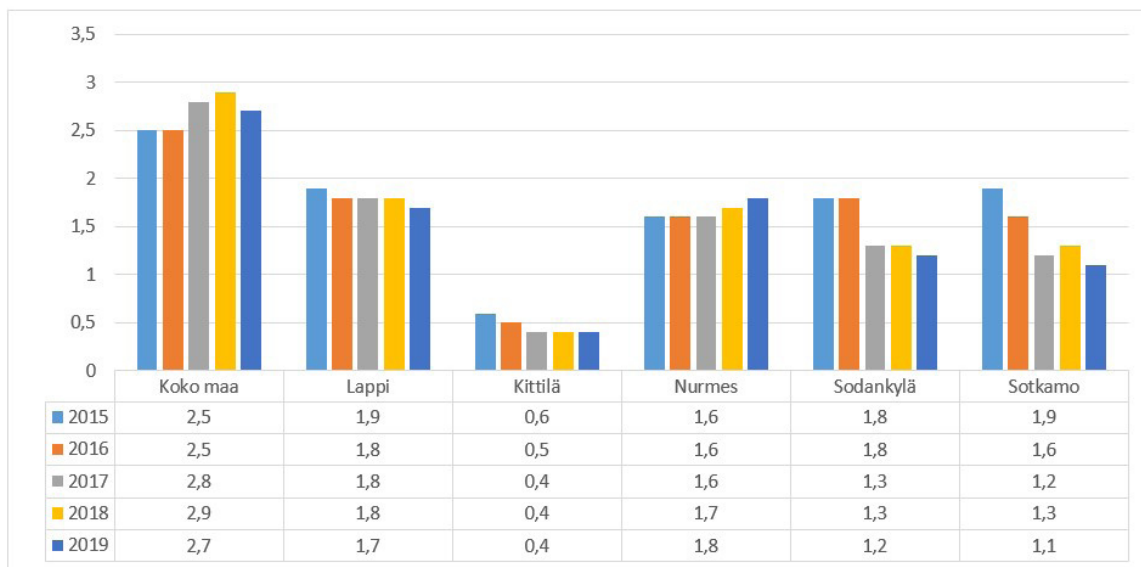

Kuvio 12. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta Lapin kunnissa (lähde TEM työnvälitystilasto 12/2020)

10,0 - 14,9 (8)
15,0 - 19,9 (12)
20,0 - 24,9 (1)

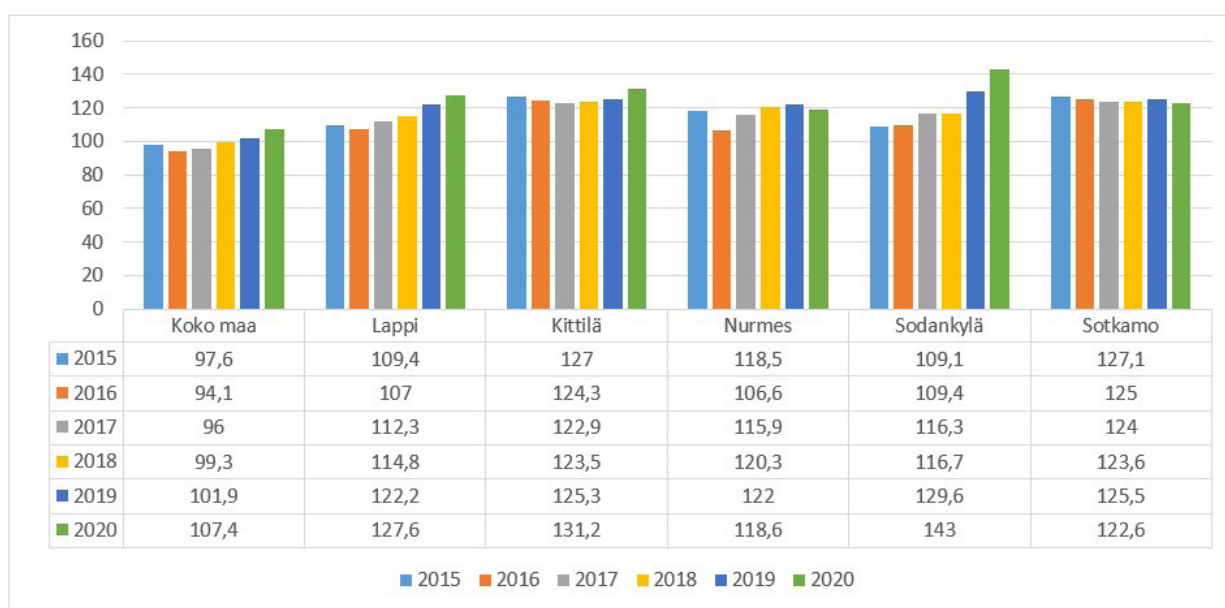
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on laskenut suoraan verrannollisesti työttömyysprosentin laskun kanssa. Vuonna 2019 toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä on laskenut 0,6 prosenttiyksiköllä. Vuoden 2019 prosenttiosuus on huomattavasti pienempi kuin koko maassa (2,7%) ja Lapissa (1,7%). Vuoden 2020 lukuja ei vielä ole Sotkanetissä.

Kuvio 13. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 – 64 vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (lähde Sotkanet.fi))

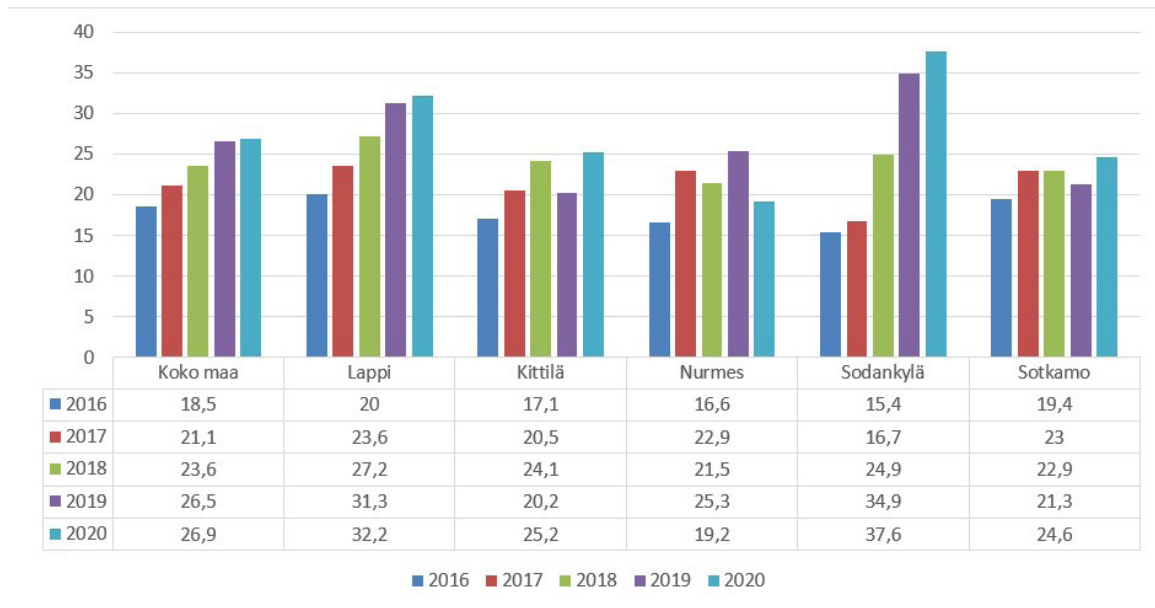
Sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on laskenut Sodankylässä vuodesta 2012 vuoteen 2015, mutta vuonna 2015 vuoteen 2020 sairauspäivärahaa saaneiden 25 – 64 –vuotiaiden määrä on noussut kuitenkin yli 30 %:lla. Vuonna 2020 Sodankylän arvo on suurempi kuin koko maassa, Lapissa ja verrokkikunnissa.

Kuvio. 14 Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä kohti (lähde: Sotkanet.fi)

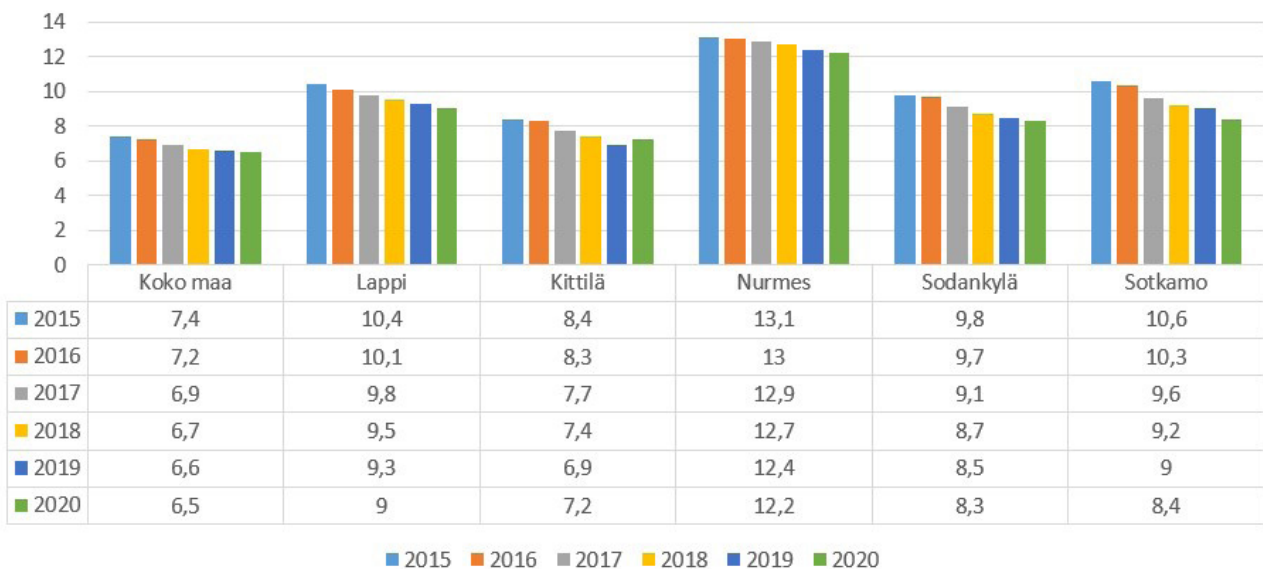
Sodankylässä mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä 1000 vastaavanikäistä kohden on noussut hälyttävästi vuodesta 2016 vuoteen 2020 (lähes 60 %:lla). Aikaisemminkin määrä on ollut pienessä nousussa. Sodankylä on negatiivisessa mielessä kirinyt kiinni ja mennyt ohi muut verrokkikunnat, valtakunnan ja maakunnan tason mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrässä.

Kuvio 15. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (lähde: Sotkanet.fi)

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25 – 64- vuotiaiden määrä on laskenut tasaisesti jo vuodesta 2015. Vuonna 2015 määrä oli 9.8 % ja vuonna 2020 8.3 %. Vuoden 2020 arvo on silti korkeampi kuin koko maan tai verrokkikunnista Kittilän keskiarvo, mutta alhaisempi kuin Lapin.

Kuvio 16. Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Vaikka sairauspäivärahaa ja erityisesti mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrät Sodankylässä ovat huomattavasti kasvaneet viime vuosina, ei tämä ole vaikuttanut kuitenkaan työkyvyttömyyseläkettä saaneiden määrään lisäävästi. Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden määrät ovat laskeneet vuosikymmenen ajan koko maassa, mutta nyt mielenterveysperusteisesti työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrä on kääntynyt nousuun, myös somaattisten syiden perusteella työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrän lasku on tasaantunut. Eläkeiän nousu voi lisätä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Työelämässä mm. oman työn hallinta ja vaikuttamismahdollisuudet ovat keskeisiä työkykyyn vaikuttavia asioita.

1.7 Ikäihmiset

Tilastokeskuksen väestöennusteiden mukaan Sodankylässä ikäihmisten määrä ja palvelutarpeet kasvavat aina vuoteen 2040 saakka. Ikäihmisten palveluissa kuntalaisten ikääntymiseen ja palvelutarpeiden nopeaan kasvamiseen on pyritty vastaamaan monin tavoin. Teknologiaa hyödynnetään palveluissa monipuolisesti; esimerkiksi kotihoidossa mobiiliohjausjärjestelmä, turvateknologia ja lääkkeidenjakoautomaatit ovat käytössä. Lyhytaikaista ikäihmisten perhehoitoa tarjotaan tällä hetkellä Lokassa ja Pelkosenniemen Verkkorannan perhekodeissa, tavoitteena on saada perhehoitoa laajemminkin kuntaamme. Vaikeassa sijaistilanteessa mm. henkilöstöresurssien riittävyyttä on pyritty turvaamaan kehittämällä vanhustyön varahenkilöjärjestelmää, jossa oli vuonna 2020 seitsemän ja vuonna 2021 yhdeksän vakanssia.

Kunnassa toimivat vapaaehtoiset tuovat merkittävän lisäarvon myös ikäihmisten palveluissa, ja vapaaehtoisten roolia halutaan vahvistaa. Palvelujen kehittämistyössä on kuultu niin asiakkaita, omaisia sekä vanhusneuvostoa. Vanhustyön kehittämisessä on hyödynnetty ja hyödynnetään aktiivisesti myös erilaisia hankkeita.

Keväällä 2019 vanhusneuvosto teki aloitteen vanhusten tulevaisuuden asumismuotojen selvittämisestä. Ikäihmisten tulevaisuuden asumisen selvittämiseen perustettiin hanke. Hankkeessa on selvitetty ikäihmisten asumistarpeita, erilaisia asumisvaihtoehtoja ja tehty lähivuosien toteuttamissuunnitelma ikäihmisten esteettömien, välimuotoisten asuntojen rakentamisesta.

AVI:n hyvinvointi, terveys ja arjen turvallisuus koronatilanteessa selvityksen mukaan (s. 22 – 25) valtioneuvoston suositus yli 70-vuotiaiden lähikontaktien välttämiseksi on vaikuttanut monella tapaa ikäihmisten arkeen ja heille annettaviin palveluihin. Selvityksen mukaan Lapin kunnissa 90,91 % on havainnut ikääntyneiden ongelmien kärjistyneen. Ongelmia ja huolia ovat aiheuttaneet mm. ikääntyneiden yksinäisyys, sosiaalisten kontaktien puute, vierailujen rajoitukset. Omaisten rooli on korostunut yhteydenpidossa hoitaviin tahoihin. Kunnat, järjestöt, seurakunnat ovat tarjonneet ikäihmisille mm. keskusteluapua, neuvontaa, palveluohjausta etäpalveluina. Erityisesti koronatilanne on vaikuttanut omaishoitajien arkeen, sillä kunnalla ei ole ollut em. aikana riittävästi omaishoitajien lakisääteisten vapaiden järjestämismahdollisuuksia. Eri tahot verkostoituivat koronan aikana järjestämään ennalta ehkäiseviä etäpalveluja ikäihmisille. Omaolo-palvelu on otettu käyttöön.

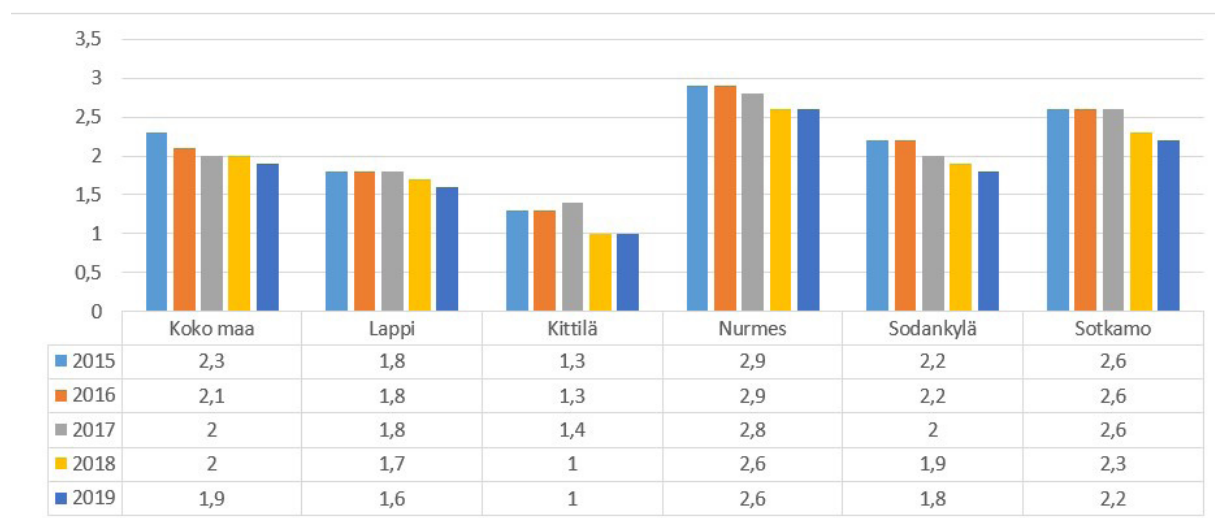
Ikäihmisten terveys

Kansaneläke

Täyttä kansaneläkettä saaneiden ikäihmisten (65-vuotta täyttäneiden) prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä kertoo täyttä kansaneläkettä saavien ikäihmisten määrän. Kansaneläkettä saavat ne ikäihmiset, joilla on vain vähän tai ei ollenkaan ansioeläkkeitä. Täyttä kansaneläkettä saavien osuus kertoo eläkeväestön pienituloisuudesta.

Sodankylässä täyttä kansaneläkettä saavien yli 65-vuotiaiden määrä on ollut laskusuhdanteessa vuodesta 2015 saakka ja on jälleen vuodessa laskenut 0,1 prosenttiyksikköä. Prosenttiosuus vuonna 2019 on ollut 1,8%.

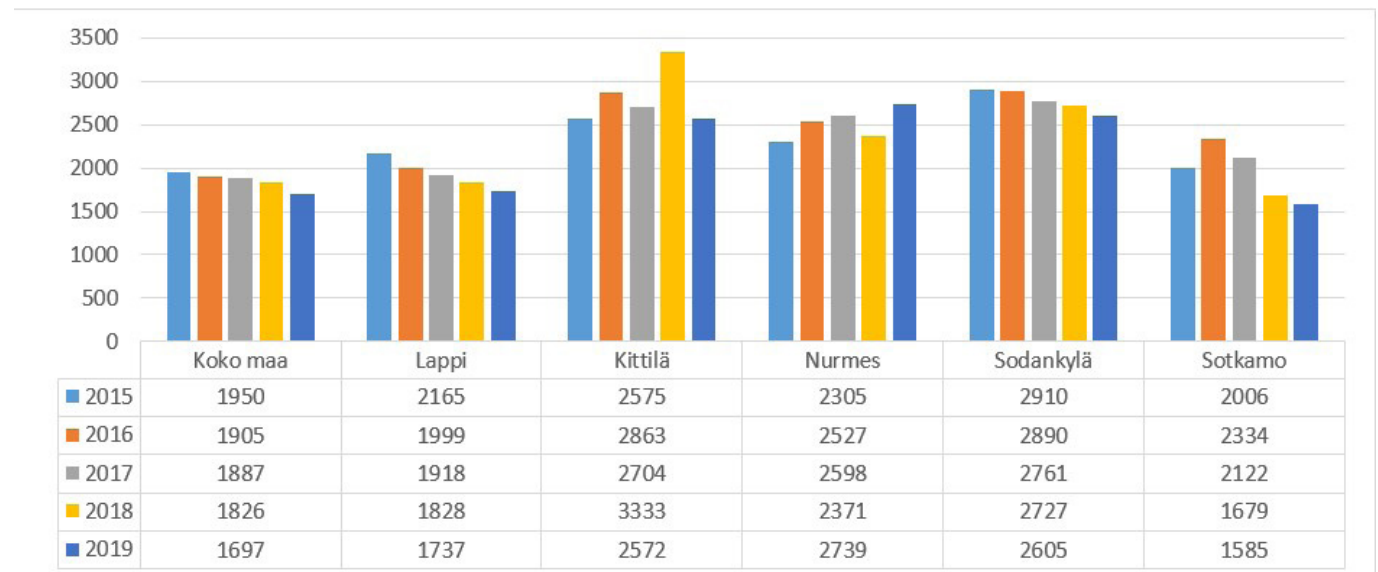
Kuvio 17. Täyttä kansaneläkettä saaneiden yli 65 – vuotiaiden %-osuus vastaavanikäisestä väestöstä (Lähde: Sotkanet.fi)

Avoterveydenhuollon käynnit

Yli 65-vuotiaiden avoterveydenhuollon lääkärikäyntejä / 1000 vastaavan ikäistä kohti oli Sodankylässä vuodesta 2015 vuoteen 2019 laskenut 305 yksiköllä. Vuodesta 2015 avohoitokäyntien määrä on ollut laskussa koko maan, Lapin ja verrokkikunnista Sotkamossa.

Kuvio 18. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

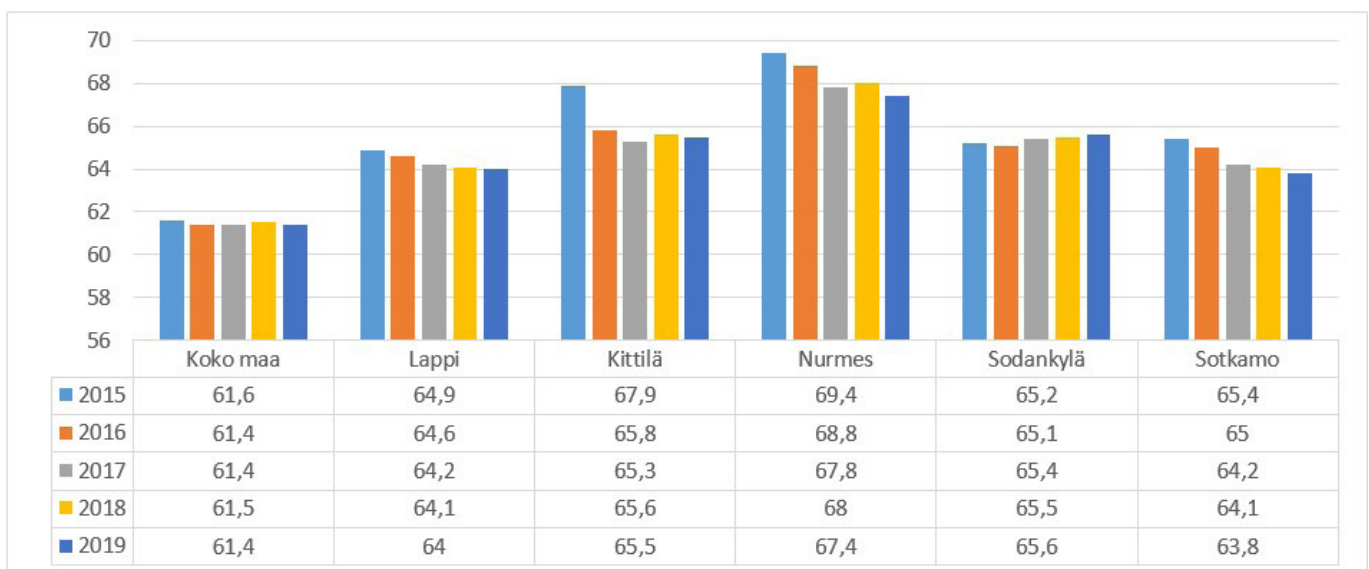

Erytiskorvattavat lääkkeet yli 65 vuotta täyttäneillä

Sodankylässä verrokkiluvut erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen yli 65-vuotiaiden keskuudessa ovat olleet saman tasoisia jo useita vuosia. Lukumäärä Sodankylässä vuonna 2019 on hieman suurempi kuin keskimäärin koko maassa ja Lapissa sekä verrokkikunnista Sotkamossa ja Kittilässä. Verrokkikunnissa vain Nurmeksessa lukumäärä on suurempi.

Erytiskorvattavien lääkkeiden määrän tarkastelu on tarpeen, sillä se antaa yksityiskohtaisemman kuvan ikäihmisten terveydentilasta. Oikeus erityiskorvaukseen tarkoittaa, että korvausta saavalla henkilöllä on jokin vakava ja pitkäaikaista lääkitystä vaativa sairaus ja se kuvaa melko hyvin pitkäaikaissairastavuutta väestössä.

Kuvio19. Erytiskorvattavat lääkkeisiin oikeutetut 65-vuotta täyttäneistä prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä (Lähde: Sotkanet.fi)

Pitkääikaissairauksia tarkasteltaessa ajalla 2015 – 2019 yli 65-vuotiaiden erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrä on Sodankylässä vähentynyt kuitenkin alzheimerin taudin (-3.7 %), sepelvaltimotaudin (- 0.8) sekä verenpainetaudin (- 4.7 %) osalta. Vastaavasti erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrät ovat nousseet depressio- (+ 2.2 %), diabetes- (+ 1.6 %) ja nivelreuma (+ 0.7 %) lääkkeiden osalta. Selityksenä esim. alzheimerin taudin erityiskorvattavien lääkkeiden vähenemiseen on se, että näille lääkkeille ei enää kirjoiteta erityiskorvattavuutta, koska em. lääkkeiden hinnat ovat laskeneet.

Tällä hetkellä Sodankylässä on n. 400 kuntalaista, joilla on muistisairausdiagnoosi. Uusia muistisairausdiagnooseja yli 65- vuotiaille annettiin vuonna 2018 42 kpl, vuonna 2019 60 kpl ja vuonna 2020 73 kpl (muistineuvolan tilastot.) Em. luvuista puuttuu työikäiset muistisairaat, jotka hoidetaan erityissairaanhoidossa. Työikäisten muistisairaudet ovat viime vuosina lisääntyneet. Muistisairauksien ennalta ehkäisy, varhainen diagnoosi, hoito ja tarpeen mukaiset, oikea-aikaiset palvelut taudin edetessä ovat todella tärkeitä sairastuneille ja heidän läheisilleen, mutta myös yhteiskunnalle pienempinä kustannuksina.

Kansallisen muistiohjelman 2012 – 2020 tavoitteena on rakentaa Suomesta yhteisvastuullisesti muistiystävällinen seuraavasti:

1. Aivoterveysten edistäminen
2. Oikeat asenteet aivoterveysten, muistisairauksien hoitoon ja kuntoutukseen
3. Hyvän elämänlaadun varmistaminen muistisairaille ihmisille ja heidän läheisilleen oikea aikaisen tuen, hoidon, kuntoutuksen ja palvelujen turvin
4. Kattavan tutkimustiedon ja osaamisen vahvistaminen

Sodankylässä on kehitetty kunnan sosiaali - ja terveys-toimen, hankkeiden ja järjestöyhteistyön avulla toimiva palvelujärjestelmä muistisairauksien ennalta ehkäisyyn, varhaiseen diagnosointiin, diagnoosin saaneiden tukemiseen ja hoitamiseen. Lapin muistiyhdistys ry valitsi Sodankylän Lapin muistiystävällisimmäksi kunnaksi vuonna 2018.

Vammat ja myrkytykset

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 täyttäneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2015, 4,5%, vuonna 2016, 2,8% ja vuonna 2017 edelleen 2,8%. Vuonna 2018 indikaattori nousi 3,5 prosenttiyksikköön, mikä on koko maan ja verrok-

kikuntien keskitasoa. Indikaattorin vertailu on vaikeaa, sillä jo yhdenkin hengen hoitaminen vuodessa vamma tai myrkytyksen takia voi vaikuttaa lukuun hyvin paljon. Erityisesti kaatumisten ennalta ehkäisyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

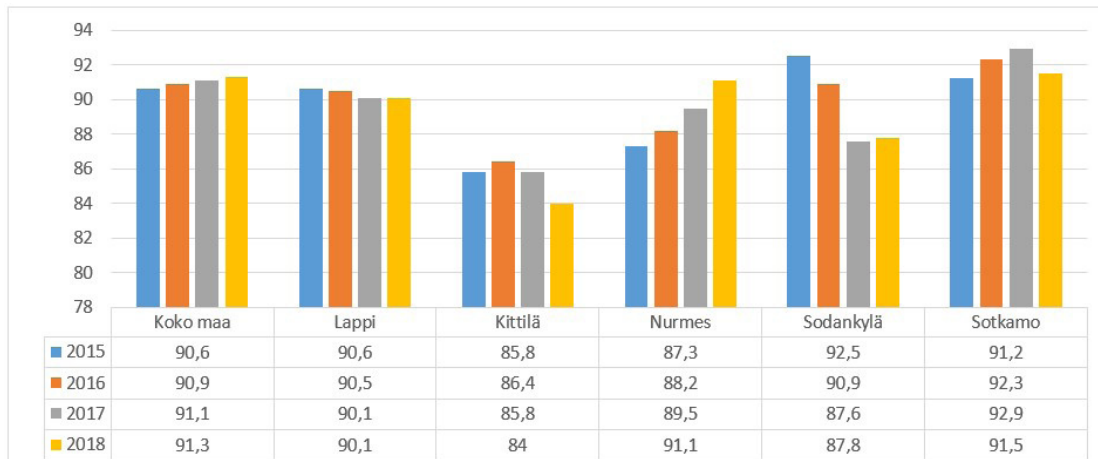
Ikäihmisten palvelut - ennaltaehkäisevä työ, tukipalvelut, kotihoito ja tehostettu palveluasuminen

Ikäihmiset vastaavat ensisijaisesti itse ja lähiverkostonsa tuella omasta hyvinvoinnistaan ja käyttävät kaikille kuntalaisille tarjoamia palveluita. Yli 75-vuotiaiden kotona asuvien määrä on Sodankylässä vähentynyt jo useita vuosia. Sosiaali- ja terveysministeriön laatusuosituksen mukaan 75-vuotta täyttäneistä ikäihmisistä 91 - 92% tulisi asua vakituisesti kotonaan.

Sodankylässä kotona asui yli 75-vuotiasista kuntalaisista vuonna 2018 87,8% ja vuonna 12/2020 87.5 %. Luku on alhaisempi kuin koko maassa, Lapissa ja muissa verrokikunnissa, pois lukien Kittilä. Kittilän ja Sodankylän alhaisia lukuja selittävät pitkät välimatkat sekä väestön vähyys. Ikääntyneiden kotona asumisen tukeminen on helpompaa sellaisissa kunnissa, joissa välimatkat ovat lyhyet. Sodankylässä asuu enemmän ikäihmisiä yhdessä kuin yksin. Huomattavaa kuitenkin on, että sekä yli 75-vuotiaiden, että yli 85-vuotiaiden kotona asuvien määrä on laskenut Sodankylässä viimeiset viisi vuotta. Koko maassa, Lapissa ja muissa verrokkikunnissa määrät eivät ole tasaisesti laskeneet, vaan pysyneet samoina tai jopa nousseet. Sodankylässä kotona asuvien yli 75-vuotiaiden määrän alenemiseen ovat vaikuttaneet muistisairauksien lisääntyminen em. väestössä ja sopivien asumisratkaisujen puute. Tehostetun palveluasumisen hoitopaikat ovat lisääntyneet vuodesta 2008 Nutukkaan tehostetun palveluasumisyksikön valmistuttua (32 paikkaa) sekä 2014 Hannuksenkartanon (6 lisäpaikkaa) ja Helmikodin 2016 (13 lisäpaikkaa) remonttien myötä. Tällä hetkellä tehdään toimenpiteitä edellä mainituissa tehostetun palveluasumisen yksiköissä osan hoitopaikoista muuttamiseksi välimuotoisen asumisen hoitopaikoiksi. Lisäksi on tehty toimintasuunnitelma esteettömien välimuotoisten asuntojen lisäämisestä.

Vanhuspalvelulain muutoksissa 1.10.2020 alkaen mm. tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoitus tulee nostaa asteittain 1.3.2023 mennessä 0.7 työntekijään asukasta kohden sekä ottaa käyttöön RAI- toimintakykyarvointijärjestelmä kaikissa ikäihmisten palveluissa. Lisäksi STM on antanut uuden laatusuosituksen vuosille 2020-2023 sekä laatinut uuden poikkihallinnollisen ikäohjelman. Sodankylässä RAI-arvointijärjestelmä on käytössä tällä hetkellä kotihoidossa ja Hannuksenkartanon tehostetun palveluasumisen yksikössä.

Kuvio 20. Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä (lähde: Sotkanet.fi)

Kotihoito

Sodankylässä säännöllisen kotihoidon piirissä oli vuonna 2020 yhteensä 468 asiakasta, joista yli 75-vuotiaita oli 344. Vuoteen 2016 kotihoidon asiakkaiden määrä oli laskeva, mutta nyt se on noussut jo useamman vuoden ja kotihoidossa on huomattavasti enemmän asiakkaita kuin koko maassa, Lapissa tai verrokkikunnissa. Kotihoidon asiakkaat ovat aikaisempaa huonokuntoisempia ja yhden asiakkaan luonaan käydään aikaisempaa useampia kotikäyntejä. Mobiiliohjausjärjestelmällä on voitu kohdentaa henkilöstön työpanosta oikea-aikaisesti kotihoidon asiakkaille. Henkilökunnan välittömän työajan osuus on noussut kolmen viimeisen vuoden aikana 40 %:sta 50 %:iin. Myös lääkkeenjakoautomaattien avulla on voitu korvata asiakaskäyntejä. Ilman edellä mainittuja teknologiaratkaisuja kotihoidon käyntien määrä olisi paljon suurempi kuin nyt.

Taulukko 21. Kotihoidon asiakkaiden, omaishoitajien ja hoidettavien määrät 2017 – 2020 Sodankylässä

Sodankylän ikäihmisten palvelut	2017	2018	2019	2020
Kotihoidon asiakkaat	413	422	466	468
Kotihoidon käynnit	71727	78464	82885	90064
Omaishoidettavia	156	147	157	162
Omaishoitajia	156	152	154	159

Vuonna 2018 13 lapsiomaishoidettavaa ja omaishoitajaa siirtyi hallinnollisesti vanhuspalveluista sosiaalitoimeen. Pidemmällä aikavälillä omaishoidettavien määrä on pysynyt aika tasaisena. Yhdellä hoidettavalla voi olla sovitusti useampia hoitajia ja myös yhdellä hoitajalla voi olla useampia hoidettavia. Omaishoitajien ikärakenne on korkea ja kertoo siitä, että esimerkiksi aviopuolisot toimivat usein omaishoitajina.

Tehostettu palveluasuminen

Valtakunnallisten suositusten mukaan parinkymmenen vuoden ajan on Sodankylässäkin pyritty panostamaan koti- ja omaishoitoon ja samalla vähennetty vanhuspalvelujen laitospaikkoja muuttamalla niitä tehostetun palveluasumisen paikoiksi. Sodankylässä Hannuksenkartanon yksikkö muutettiin vuonna 2009 tehostetun palveluasumisen yksiköksi. Tarve tehostetun palveluasumisen paikoille on kasvanut Sodankylässä vuosittain, koska riittäviä kotihoidon palveluja on ollut vaikea järjestää laajan kunnan eri osiin ja palvelutalojen ja tehostetun palveluasumisen väliin sijoitettavia ns. välimuotoisista asumisratkaisuista on ollut puute. Tällä hetkellä kunnassa on 124 asuntoa tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Vuosi vuodelta kuitenkin yli 75 vuotiaiden kuntalaisten määrä ja palvelutarpeet kasvavat ja he tarvitsevat monenlaisia asumisratkaisuja.

2. Yhteenvedo kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta vuosiraportissa 2020

Sodankylän kunnan hyvinvointiraportti 2020 jäsentyy samalla lailla kuin aikaisempinakin raportointivuosina. Vuosiraportissa nostetaan esiin ne indikaattoritiedot, jotka ovat päivittyneet vuosien 2018 - 2020 aikana. Kertomuksessa on käytetty sekä Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen, että Työ- ja elinkeinoministeriön tilastotietoja sekä tietysti myös kunnan omaa tilastotietoa. Kaikki indikaattoritiedot eivät päivitty vuosittain, vaan osa jopa neljän vuoden välein, minkä vuoksi vuosiraportissa keskitytään selittämään niitä Laajassa hyvinvointikertomuksessa valittuja indikaattoreita, jotka ovat päivittyneet vuosien 2018 - 2020 aikana. Vuodenkin tarkastelujaksolla osassa indikaattoreissa on nähtävissä selkeitä muutoksia, ja voidaankin todeta, että jos indikaattoreissa näkyvä muutos jatkuu useamman vuoden niin, kunnan tulee reagoida muutoksiin.

Keväällä 2020 alkanut koronaepidemia on vaatinut kunnalta nopeaa kriisireagointia ja koronan vaikutuksia kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin tullaan korjaamaan useita vuosia. Mittareissa on nähtävissä muutamia huolestuttavaan suuntaan meneviä kehityssuuntia. Yksi tärkeimmistä asioista, johon on jo reagoitu, on ikäihmisten palvelutarpeiden kasvu tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveystalvelujen kasvuun Sodankylän kunnan tulee pystyä reagoimaan olemalla mukana valtakunnallisessa ja maakunnallisessa sote-valmistelutyössä sekä kuntalaisten monitoimijaisessa hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuutta edistävässä työssä.

Talouden ja elinvoiman osalta Sodankylän talouden tasapainottamisohjelma on otettu käyttöön. Tärkeää olisi kuitenkin katsoa kuntalaisten hyvinvointia pitkällä tähtäimellä ja ennaltaehkäisevästi. Tämän päivän valintamme vaikuttavat suuresti siihen millaisena kuntalaisten hyvinvointi näyttäytyy kymmenen vuoden päästä. Ennalta ehkäisevällä työllä ehkäistään raskaampien ja kalliiden sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta. Jokaisella meistä on oma rooli ja vastuu hyvinvoinnin toteutumisessa Sodankylässä. Hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyö jää kunnalle, vaikka sote-palvelut siirtyisivät maakunnalle.

Elinvoiman kannalta indikaattoritiedot ovat hyvin vastakkaisia kehityssuunnaltaan. Sodankylän väkiluku ja nettomuutto on kasvanut negatiivisesti, myös kuntalaiset ikääntyvät ja tarvitsevat entistä enemmän palveluja kotiinsa. Kunnan työttömyysprosentti on ollut kuitenkin ennätysalhaalla usean vuoden ajan, mutta se nousi hieman vuonna 2020 mm. koronan vaikutusten vuoksi. Kunnan työllisyystilanne on hyvä sekä huoltosuhde on hieman parantunut viime vuosista.

Erityisesti kunnan tulisi keskittyä houkuttelemaan alueelle pysyvää työvoimaa, nykyisten reissutyöläisten sijaan sekä lisäksi kokonaan uusia asukkaita.

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden sekä nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvoinnin tila on ollut Sodankylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman 2018-2020 mukaan hyvä ja noudattaa valtakunnan tasoa. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman uudet indikaattoritiedot ja niiden tulkinta saadaan keväällä 2021.

Ikäihmisten hyvinvoinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota kotona asumisen tukemiseen ja kotona asuvien ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen. Kotona asumisen tukemisessa erityisessä roolissa on omaishoitajien jaksamisen tukeminen. Sodankylän omaishoitajista 78,5% on yli 65-vuotiaita, mikä tarkoittaa sitä, että erityisesti jo iäkkäiden omaishoitajien jaksamiseen tulisi kiinnittää huomiota, sillä omaishoitajien tekemä työ on ensiarvoisen tärkeää, jotta kaikille ikäihmisille saadaan järjestettyä hyvä hoito heidän omiin koteihinsa.

Seuraavassa osiossa tarkastellaan vuodelle 2020 laaditun toimenpidesuunnitelman toteumaa. Toteuman seuranta on arvoitu niin sanallisesti kuin ”liikennevaloilla”. Toimenpidetaulukossa jokaisen kohdan viimeisessä sarakkeessa on liikennevalokoodein merkitty toteuma seuraavasti: vihreä – toimenpiteet toteutuneet, keltainen, toimenpiteet aloitettu ja punainen – ei toimenpiteitä.

II HYVINVOINTISUUNNITELMAN 2020 TOTEUMA

Painopistealue 1. TURVALLINEN ARKI JA YMPÄRISTÖ

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	SEURANTA	
Turvatietojen ja taitojen vahvistaminen Liikenneturvallisuuden parantaminen yhdessä liikenneturvalisuustyöryhmän kanssa: järjestetään teemapäiviä ja julkaistaan turvallisuustiedotteita kunnan kanavissa.	Liikenneturvallisuustyöryhmä on kokoontunut keväällä ja syksyllä. Ikäihmisille ja henkilökunnalle järjestetty liikenneturvallisuuskoulutusta.	Tekninen toimiala, liikenneturvalisuusryhmä	Vihreä
Turvallisuussuunnitelman päivittäminen	Turvallisuussuunnitelman laadinta on aloitettu vuonna 2019 perustamalla turvallisuustyöryhmä, jossa on edustus kunnan kaikilta toimialoilta. Turvallisuustyöryhmä ei ole kokoontunut vuonna 2020. Turvallisuuskysely tehty syksyllä 2019. Maaseutupalvelujen suunnittelema kyläturvallisuuskoulutus jouduttiin siirtämään myöhempään ajankohtaan, koska kokoontumisrajoitukset tulivat voimaan.	Hyvinvointikoordinaattori ja turvallisuustyöryhmä	Punainen
Kyläyhdistysten kanssa tehtävä tiivis yhteistyö	Kyläyhdistysten kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä tiedottamalla hankkeista ja erilaisista rahoitus- ja työllistämismahdollisuuksista sekä toimimalla vapaaehtoistoimijoiden auttamistoiminnan organisoinnissa ruoka- ja apteekkiavun sekä kasvomaskien jakamiseksi kyliin vähävaraisille. Kyläyhdistykset aktivoituvat Yhteistyö ja kohtaamiset hoidettiin pääsääntöisesti sähköisesti etäyhteyksin.	Maaseutupalvelut	Vihreä

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	SEURANTA	
Työtapaturmia nolla -teemavuosi	Maaseutupalveluissa työtapaturmien määrä on liki nolla tasolla. Huomioiden toimialan erityispiirteen, tapaturmien torjunnassa on onnistuttu hyvin. Edellisvuonna työtapaturmia ei ollut lainkaan. Muilla toimialoilla teemavuosi ei ole ollut juurikaan esillä.	Kaikki toimialat	Keltainen
Sivistyspalveluiden turvallisuussuunnitelmien päivitys	Turvallisuussuunnitelmat päivitetään vuosittain, jolloin käydään läpi turvallisuuskansiot, päivitetään pelastussuunnitelmat ja harjoitellaan pelastautumista.	Tekninen toimiala, tilapalvelupäällikkö	Vihreä
Turvateknologian käyttöönoton tehostaminen Otetaan käyttöön turva-apuvälineitä kuten potilasnostimet ja koulutetaan henkilökunta niiden käyttöön.	Potilasnostimet (kattonosturit) ovat käytössä Hannuksenkartanossa, osassa huoneista Helmikodilla ja Sopukan kuntoutusosastolla. Henkilökunta on koulutettuurvateknologian käyttöön.	Tekninen toimiala, tilapalvelupäällikkö	Vihreä
Turvallisuutta tukevat peruspalvelut Tilojen ja erilaisten sähköisten palveluiden suunnittelu kohderyhmien tarpeet huomioiden	Sähköisten palvelujen käyttö korostunut erityisesti korona-aikana. Sodankylän monitoimikeskuksen suunnittelu etenee aikataulun mukaan. Tiloja ja sähköisiä palveluja suunnitellaan eri kohderyhmien tarpeiden mukaan. Myös muihin koulujen käyttämiin tiloihin on kohdennettu suunnittelua sekä tilojen että sähköisten palveluiden osalta. Hyvinvointikeskus Sopukassa perhekeskuksessa ja terveydenhuollossa on otettu käyttöön monenlaisia digitaalisia palveluja.	Sivistyspalvelut	Vihreä

Painopistealue 2. VIIHTYISÄ YMPÄRISTÖ

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	SEURANTA	
Asuminen Laaditaan laaja hyvinvointikertomuksen suunnitelma vuosille 2021 – 2024	Vuonna 2020 ei ole ollut hyvinvointikoordinaattoria, vuoden 2021 alusta osa-aikainen hyvinvointikoordinaattori, joka laatinut vuoden 2020 raportin ja aloittanut laajan hyvinvointikertomuksen kokoamisen. Hyvinvointityöryhmä ei ole kokoontunut vuosina 2020 - 2021.	Hyvinvointikoordinaattori, hallintopalvelut, hyvinvointityöryhmä	Keltainen
Välimuotoisen asumisen suunnittelu ja kehittäminen	Keväällä 2019 vanhusneuvosto teki aloitteen vanhusten tulevaisuuden asumismuotojen selvittämisestä. Ikäihmisten tulevaisuuden asumisen selvittämiseen perustettiin hanketyöryhmä. Hankkeen projektipäällikkö Anitta Mikkola on selvittänyt ikäihmisten asumistarpeita, erilaisia asumisvaihtoehtoja ja tehnyt lähivuosien toteuttamissuunnitelman ikäihmisten esteettömien, välimuotoisten asuntojen rakentamisesta.	Perusturvapalvelut, ikäihmisten palvelut, tekninen toimiala, sidosryhmät	Vihreä
Kamauksen alueen kaava	Kaavan valmistelun käynnistämistä arvioidaan vuoden 2021 aikana.	Tekninen toimiala	Keltainen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	SEURANTA	
Ympäristö Perhepalvelukeskuk- sen palvelupros- essien kuvaaminen	Palveluprosessit kuvattu vuosi sitten.	Sosiaalitoimi	Vihreä
Asiakkaiden ja henkilöstön osallis- taminen viihtyisän ympäristön luomi- seen.	Sodankylän monitoimikeskuksen suunnit- telussa asiakkaita ja henkilöstöä on alusta saakka osallistettu viihtyisän ympäristön luomiseen. Samalla periaatteella toimitaan myös ns. vanhoja kohteita päivitettäessä.	Sivistyspalvelut	Vihreä
Sodankylä-talosta museokeskus	Sodankylä-talo on vuokrattu ulkopuoliselle toimijalle. Tiloissa toimii edelleen Museo-Galleria Alariesto ja Andreas Alarieston näyttely.	Sivistyspalvelut	Punainen
Liikenneyhteydet Palveluliikenteen kehittäminen ja mah- dollinen yhteenso- vittaminen asiointil- iikenteen kanssa	Kuljetuksiin liittyvä sopimus voimassa 31.7.2021 saakka. Asiointiliikenne toimii aikataulujen mukaisesti eri sivukylistä ja kirkonkylällä. Asiakaskysely tehty kun edellisen kerran kilpailutettu sopimus. Vuonna 2020 kartoitettu Vuotson alueen palveluliikenteen ja asiointiliikenteen tarpei- tä.	Perusturvapalvelut, siv- istystoimi ja käyttäjät	Vihreä
Kaanaanmaan-Nelos- tien siltayhteys	Siltayhteyden valmistelua on tehty yhdessä Lapin ELY-keskuksen, Lapin liiton, Liikennev- iraston ja kaivosyhtiön kanssa. Valmistelu jatkuu vuoden 2021 aikana.	Tekninen toimiala	Keltainen

Painopistealue 3. OSALLISTUVA YHTEISÖ

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUT	
Sukupolvien kohtaaminen Harrastejärjestöt (esim. kuoro ja tanssiryhmät) harjoittelemaan Helmikotiin ja Nutukkaaseen	Vanhustyössä Järjestökeskuksen vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin toimesta on pystytty jonkin verran olemaan mukana.	Peruspalvelut, revontuliopisto, järjestöt	Keltainen
Järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen Yhteistyö ja verkostoituminen	Sodankylän lukio ja Tähtikunnan koulu ovat verkostoituneet Revontuliopiston ja järjestöjen kanssa erityisesti oppisisältöjen merkeissä. Yhteissuunnittelua on syytä tehostaa.	Kaikki toimialat	Keltainen
Hyvinvointikeskuksen tilojen käyttö iltaisin ja viikonloppuisin järjestöille, yrittäjille ja sidosryhmille (markkinointi, talon järjestyssäännöt, varausjärjestelmät)	Koronan vuoksi järjestöt eivät ole pystyneet osallistumaan toimintaan suunnitelmien mukaisesti, eikä tilojen saaminen järjestöjen käyttöön ole ollut mahdollista. Järjestökeskus on järjestänyt lukion ja REDUN:n kanssa vapaaehtoistoiminnan perusteet -kurssit. Järjestöjen esittelyt Sopukassa tapahtuvat non-stopppina televisiossa digitaalisesti ja paperiesitteitä on jaossa.	Peruspalvelut ja viestintä	Keltainen
Asiakkaat sekä henkilöstö ovat mukana toiminnan suunnittelussa. Erilaisista palveluvaihtoehdoista tiedotetaan aktiivisesti eri kanavia hyödyntäen (osallistava asiakastytyväisyyskysely kaksi kertaa vuodessa)	Asiakkaat ja henkilöstö ovat olleet mukana uuden koulun suunnittelussa.	Sivistyspalvelut	Vihreä
Yritysyhteistyön kehittäminen Liki-liike konseptin käyttöönotto	Likiliike -konseptin käyttöönotto on toteutunut Konsepti on otettu käyttöön Sodankylässä loppuvuonna 2019 ja tällä hetkellä noin 25 paikallista yritystä on Likiliike-sertifioituja.	Kehittämispalvelut, yrittäjät	Vihreä

Vuonna 2020

Vihreä
Keltainen
Punainen

Toimenpiteet toteutuneet
Toimenpiteet aloitettu
Ei toimenpiteitä

14 kpl
7 kpl
3 kpl

(59 %)
(30 %)
(11 %)

(2019 8 kpl)
(2019 13 kpl)
(2019 4 kpl)

LIITTEET

LIITE 1.

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN ERILLISOHJELMAT JA –SUUNNITELMAT

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen tulee näkyä kaikilla toimialoilla ja palveluissa. Sodankylässä on laadittu useita eri ohjelmia ja asiakirjoja, joihin sisällytetyt tavoitteet ja niiden toteuttaminen vaikuttavat kuntalaisten terveyteen, hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen. Nämä asiakirjat näkyvät alla olevassa luettelossa.

Yleinen toiminnan ohjaus:

Kuntastrategia 2019 – 2025

Talousarvio ja toimintasuunnitelma 2020

Kotouttamisohjelma 2017 – 2020

Hankintastrategia

Valmiussuunnitelma

Rikoksantorjuntaohjelma 2017 – 2020

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma 2017 – 2020

Asunto-ohjelma 2018 – 2021

Sodankylän kunnan matkailun kehittämisen toimenpideohjelma 2016 – 2020

Kaivosohjelma 2018 – 2021

Kuntalaisten osallisuusopas

Sivistyspalvelut

Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma 2018 – 2020, päivitetään parhaillaan

Saamenkielinen varhaiskasvatusohjelma

Esiopetussuunnitelma

Sosiaali- ja terveystyöpalvelut

Mielenterveys- ja päihdestrategia 2011 – 2020

Sodankylän ikääntyvien kuntalaisten hyvinvointiohjelma 2021–2025, päivitetään parhaillaan

Tekninen toimiala

Asunto-ohjelma 2018 – 2021

Maankäyttöpoliittinen ohjelma

LIITE 2. VUOSIRAPORTISSA 2020 KÄYTETYT INDIKAATTORIT

Kuvio	Kuvion nimi	Lähde	Päivitetty
Kuvio 1.	Elinvoimaindikaattori Lapin kunnissa	Kuntaliitto	2019
Kuvio 2.	Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä 2016 - 2020	TEAviisari	14.12.2020
Kuvio 3.	Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä, vuosina 2016 – 2020	TEAviisari	14.12.2020
Kuvio 4.	Terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä 2020 vertailutieto verrokkikunnittain	TEAviisari	14.12.2020
Kuvio 5.	Perusterveydenhuollon terveydenedistämisaiktiivisuus Sodankylässä 2018	TEAviisari	14.12.2020
Kuvio 6.	Perusterveydenhuollon terveydenedistämisaiktiivisuus 2008 – 2018	TEAviisari	14.12.2020
Kuvio 7.	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit Sodankylässä 2017– 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 8.	Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki käynnit Sodankylässä 2016 – 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 9.	Erikoissairaanhoidon avohoidon käynnit ja hoitopäivät 2016 – 2020 Sodankylä	LSHP	12/2020
Kuvio 10.	Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25 – 64 vuotiaat /1000 vastaavanikäistä	Sotkanet.fi	2018
Kuvio 11.	Nuorisotyöttömät, % 18 – 24-vuostiaasta työvoimasta	Sotkanet.fi	2020
Kuvio 12.	Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta kunnittain	TEM	12/2020
Kuvio 13.	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 – 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 14.	Sairauspäivärahaa saaneet 25 – 64-vuotiaat, 1000 vastaavan ikäistä kohti vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2020
Kuvio 15.	Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 – 64-vuotiaat/1000 vastaavan ikäistä kohti vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2020
Kuvio 16.	Työkyvyttömyyseläkettä saaneet 25 – 64-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2020
Kuvio 17.	Täyttä kansaneläkettä saaneiden yli 65-vuotiaiden %- osuus vastaavan ikäisestä väestöstä vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 18.	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65-vuotta /1000 vastaavan ikäistä vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 19.	Eriyiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetut 65 – vuotta täyttäneistä % vastaavan ikäisestä väestöstä vuosina 2015 – 2019	Sotkanet.fi	2019
Kuvio 20.	Kotona asuvat 75 – vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä vuosina 2015 – 2018	Sotkanet.fi	2018
Kuvio 21.	Kotihoidon asiakasmäärät, omaishoitajat ja –hoidettavat vuosina 2017 – 2020	Sodankylän vanhustyö	31.12.2020

TEAviisarin tietojen keruu ja päivitykset:

Kuntajohto 4/2021 tietojen keruu

Perusopetus tiedot kerätty, uudet tiedot päivitetty 22.5.2020

Lukiokoulutus, uudet tiedot kevät 2021

Liikunta, päivitetty 27.10.2020

Perusterveydenhuolto, tiedot kerätty, päivitys kevät 2021

Kulttuuri, uudet tiedot 2/2021

Lähteet:

Hyvinvointi, terveys ja arjen turvallisuus koronatilanteessa ylitarkastaja Sanna Ylitalo ja korkeakouluharjoittelija Maria-Kaisa Lehtonen. Perusturva, oikeusasiat ja luvat 100/2021 Aluehallintovirastojen julkaisuja

Sodankylä
Lapin tähtikunta

Jäämerentie 1 (PL 60) | 99601 Sodankylä | vaihde puh. 0400 618 870
kirjaamo@sodankyla.fi | www.sodankyla.fi